

Català i occità : a l'entorn de la llengua del cançoner dels masdovelles

Autor(en): **Gimeno Betí, Lluís**

Objekttyp: **Article**

Zeitschrift: **Revue de linguistique romane**

Band (Jahr): **64 (2000)**

Heft 253-254

PDF erstellt am: **27.04.2024**

Persistenter Link: <https://doi.org/10.5169/seals-400014>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Inhalten der Zeitschriften. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern.

Die auf der Plattform e-periodica veröffentlichten Dokumente stehen für nicht-kommerzielle Zwecke in Lehre und Forschung sowie für die private Nutzung frei zur Verfügung. Einzelne Dateien oder Ausdrucke aus diesem Angebot können zusammen mit diesen Nutzungsbedingungen und den korrekten Herkunftsbezeichnungen weitergegeben werden.

Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. Die systematische Speicherung von Teilen des elektronischen Angebots auf anderen Servern bedarf ebenfalls des schriftlichen Einverständnisses der Rechteinhaber.

Haftungsausschluss

Alle Angaben erfolgen ohne Gewähr für Vollständigkeit oder Richtigkeit. Es wird keine Haftung übernommen für Schäden durch die Verwendung von Informationen aus diesem Online-Angebot oder durch das Fehlen von Informationen. Dies gilt auch für Inhalte Dritter, die über dieses Angebot zugänglich sind.

CATALÀ I OCCITÀ: A L'ENTORN DE LA LLENGUA DEL CANÇONER DELS MASDOVELLES

INTRODUCCIÓ

1. El manuscrit anomenat *Cançoner dels Masdovelles*⁽¹⁾, malgrat el títol, és el cançoner d'un sol autor, una recopilació de d'aproximadament 150 poemes del trobador català Joan Berenguer de Masdovelles als quals incorpora poemes d'altres trobadors catalans: en primer lloc el seu oncle Guillem de Masdovelles (onze poesies i quatre debats amb Joan Berenguer); en segon lloc hi apareix Joan Fogassot, del qual hi ha un sol poema. Vénen a continuació els següents trobadors amb obra més aviat escassu-dera i que hi són representats per debats amb Joan Berenguer o per composicions a ell adreçades, bé perquè contesten a demandes seves, o bé perquè li'n proposen de noves: els lleidatans Francesc Martí Gralla (dues composicions) i Andreu Despens (o d'Espens, Espens o Spens, amb tres debats); els barcelonins Joan Boscà (un debat) i Lluís de Requesens (un debat), i, finalment, Pere Joan de Masdovelles, germà de Joan Berenguer que hi aporta una composició. Veiem, amb això, composicions signades per la família dels Masdovelles (Joan Berenguer, Guillem i Pere Joan, i d'ací probablement el títol posterior del cançoner) originaris de la localitat de l'Arboç, prop de Barcelona, tots afectats a les lletres. El primer dels trobadors de la família, per ordre cronològic, és Guillem de Masdovelles datat entre finals del segle XIV i 1438. En 1389 participà a la defensa de Catalunya contra la invasió del comte d'Armanyac com també en moltes altres accions bèl·liques. A Barcelona, hi ocupà càrrecs públics. Morí després de 1438. Les composicions que són conegudes d'aquesta autor són les que apareixen en aquest cançoner. De Joan Berenguer de Masdovelles, nebot de l'anterior com ja he afirmat al principi, es conserven documents que ens el presenten ja adult en 1442 i està atestat fins 1476. Pel que fa als poemes, cal dir que són compresos entre els anys 1438 i 1467 i val a dir que és l'autor més fecund de la família. El mèrit dels poemes és molt desigual, i els més interessants són potser els polítics. N'hi ha, entre altres,

(1) Títol que, segons l'editor Ramon Aramon, apareix al tegell de l'enquadrernació feta modernament (cfr. pàg. XVI de la Introducció.)

que s'inspiren en el plet entre el rei Joan II i el príncep de Viana. Joan Berenguer, que seguia el partit del rei, li presentà a Vilafranca del Penedès en 1459 una composició en què pinta la divisió del regne, censura els del partit contrari i demana que el rei el puneixi amb mà ferma i que es recordi dels qui el segueixen. Finalment, del seu germà Pere Joan de Masdovelles, que era jurista, són conegudes només sis obres.

El manuscrit del *Cançoner dels Masdovelles* es conserva a la Biblioteca de Catalunya (ms. 11) i fa 295 x 220 mil·límetres. Actualment posseeix 152 folis útils, de paper. En la major part de fulls hi ha una filigrana representant un unicorn. Està enquadernat en pergamí. Al començament i al final del volum hi ha dos fulls de guarda, blancs, afegits en fer l'enquadernació. Ens ha arribat incomplet: manquen els nou primers folis i els 45, 62, 63 i 152 al 155. El n° 85, en canvi, ha estat donat per inadvertència a dos folis seguits. Al començament han estat afegits sis fulls, que també contenen poesies, escrits de la mateixa mà que féu el cançoner. La lletra sembla quelcom posterior a la del manuscrit. Els folis 4 r. i 5 r. només contenen uns quants versos al capdamunt; el foli 6 v. és en blanc. Els folis que segueixen van numerats amb xifres romanes del X al CLXI, llevat dels ja indicats que manquen. Aquells, doncs, constitueixen pròpiament el cançoner. Pel que fa a la mà que els copià hi ha dues hipòtesis: la primera, indicada per Ramon Aramon i Serra que edità i estudià el manuscrit en 1938 (*vide* Bibliografia), afirma que són escrits tots, a excepció de dues pàgines, per una sola mà: al començament amb lletra petita, i a partir del foli 75, amb una lletra de traços més ràpids. La segona hipòtesi prové d'un recent estudi paleogràfic⁽²⁾ que afirma que el manuscrit és escrit en una lletra bastarda cursiva notular catalana, de vegades més assentada, de vegades molt més cursiva, semblant a les financeres i mercantils. Hom hi ha distingit cinc tipus de grafies, les quals han estat estudiades separatament per determinar si eren mans diferents. L'estudi ha revelat que les diferències no es poden atribuir a mans diferents si no a l'escriptura d'una sola persona amb una evolució psicològica i cronològica

(2) L'estudi paleogràfic va ser efectuat per un equip dirigit per la Dra. Josefina Mateu Ibarras en què feien part els professors Daniel Rubio Manuel, Núria Samper Rovira i Núria Téllez Roderó, tots de la Universitat de Barcelona. Aquest estudi, juntament amb una introducció literària feta pel Dr. Vicenç Beltran Pepió, catedràtic de Filologia Romànica de la Universitat de Barcelona, seguit d'un estudi lingüístic del Dr. Lluís Gimeno Betí, professor de la Universitat Jaume I, farà part d'un volum que molt aviat apareixerà a l'Oxford University dins la col·lecció de texts hispànics promoguts i dirigits pel professor Alan Deyermond.

(l'anomenada mà A), llevat del cas dels folis 150v-151r. que corresponen a una segona mà que hom ha anomenat B. La mà A ha estat subdividida en A1, A2, A3 i A4 en funció del seu grau de cursivitat.

L'estudi que faré d'aquest cançoner serà necessàriament descriptiu. Caldria, però, un aprofundit treball sobre aquest text lingüísticament interessant per tal com ens ha pervingut a partir de l'original manuscrit del seu autor, contemporani d'Ausiàs March. No tan sols les grafies aberrants ens informen de la llengua parlada pel poeta, sinó tota una sèrie de fenòmens lingüístics que, d'haver estat copiat el manuscrit per tabellejers professionals, ens haurien passat per malla. La descurança en aquest sentit ens és primordial a l'hora d'estudiar aspectes parcials del català d'aquella època.

Si la llengua de la poesia de l'època del rei Pere el Cerimoniós era «un provençal *sui generis* efectiu només en l'escorça de la llengua (fonètica i morfologia) i en el qual es toleren errors gramaticals i abundosos catalanismes que un parell de segles abans hauria blasmat Ramon Vidal de Besalú» (Riquer, 1964, I: 577), ara ja no podem, ni tan sols, dir-ne *sui generis* per tal com es tracta de texts escrits en català, en la seva majoria, amb algun occitanisme, i en ocasions ni tan sols això, llevat dels poemes atribuïts a l'oncle, el trobador Guillem de Masdovelles.

Ja fa anys, Martí de Riquer⁽³⁾ recomanava estudiar els poetes catalans dels segles XIV i XV des del punt de vista lingüístic i fer-ne una mena de percentatge sobre l'ús de les llengües catalana i occitana. No pretenc, per això, seguir la recomanació de l'il·lustre filòleg barceloní, però sí, almenys, donar a conèixer els trets lingüístics (i gràfics) més importants d'una petita part del *Cançoner* relatiu a totes dues llengües.

NOTES GRAMATICALS

1. El manuscrit n° 11 de la Biblioteca de Catalunya, anomenat *Cançoner dels Masdovelles*⁽⁴⁾, presenta un sistema gràfic que cal situar entre l'arcaisme i la modernitat. Quant al manteniment de trets gràfics aliens, hi hem d'esmentar, lògicament, els occitans atès que es tracta de poesia trobadoresca i, doncs, encara no desempellegada del tot d'aquella llengua pel que fa a aquests elements representatius del sistema fonètic del català. Per a les presents notes gramaticals, he anotat exemples de la mà A (subdivi-

(3) Martí de Riquer, *Andreu Febrer. Poesies*. Els Nostres Clàssics. Barcino, Barcelona, 1951, pp. 144-145.

(4) *Vide bibliografia*.

sió A1) bàsicament entre f. 10 r. III al f. 20 v., tot comparant-los, quan és possible, amb els exemples de la mà anomenada B, f. 150 v. al f. 151 v. En el cas d'absència d'exemples en aquests apartats, n'he anotat d'apareguts en altres parts del manuscrit. Les notes i explicacions que vénen a continuació són un petit tast del meu estudi de la llengua d'aquest manuscrit, un dels pocs -sinó únic- casos que posseïm d'obres literàries que ens han pervingut amb la redacció original de la mà de l'autor.

GRAFIA

2. La representació gràfica del so africacat alveolar [ts] és majoritàriament escrita amb el dígraf *ts*, però hi trobem, çà i lla de l'extens text, abundosos exemples de *tz*, clara influència sens dubte occitana. Totes dues grafies són emprades indistintament en formes occitanes i catalanes sense cap criteri selectiu. Exemples: **ts en formes catalanes:** *parts* [f. 10 r., III: v.17], *venguts* [f. 10 r., IV: v. 26], *mirats-los* [f. 10 r., IV: v. 29], *fets* [f. 10 r., IV: v. 31], *tots* [f. 10 r., IV: v. 32; f. 151 r., III: v. 23]; **ts en formes occitanes:** *veyrets* [f. 10 r., IV: v. 25], *fayts* [f. 10 r., IV: v. 30], *virasets* [f. 10 v., II: v. 16], *presavets* [f. 13 r., IV: v. 27]; **tz en formes catalanes:** *cansatz* [f. 11 r., II: v. 9], *desamatz* [f. 11v., III: v. 21], *leyaltatz* [f. 11v., III: v. 22], *crescutz* [f. 11v., IV: v. 26], *d'escutz* [f. 11v., IV: v. 27], *vençutz* [f. 11v., IV: v. 31], *desconagutz* [f. 11v., IV: v. 32], *abatutz* [f. 11v., V: v. 33]; **tz en formes occitanes:** *matz* [f. 11 r., I: v. 8; f. 11v., V: v. 38; f. 14 r., VI: v. 41], *pretz* [f. 11 v., V: v. 37; f. 16 r., I: v. 5], *ffretz* [f. 11v., V: v. 38], *platz* [f. 12 r., II: v. 12; f. 14 r., V: v. 37; f. 18 r., II: v. 13], *fatz* [f. 14 r., V: v. 38]. La mà B no presenta cap exemple de grafia *tz* ni tampoc de *ts* en formes occitanes.

3. La representació gràfica del fonema fricatiu alveolar sonor /z/ presenta en aquest manuscrit les grafies *s* i *z*. La primera de les dues sembla majoritària en texts catalans antics (Coromines, 1971: 288), per bé que no única. La grafia *z* representant aquell fonema, tot i aparèixer més en occità, no sembla tampoc única, encara que més general en aquesta llengua i aconsellable per les *Leys* (Coromines, 1971: 288; Anglade, 1977: 157-158). Exemples: **s en formes catalanes:** *tesor* [f. 10 r., III: v. 22], *plasenter* [f. 10 r., IV: v. 29], *plasent* [f. 13 v., II: v. 11], *l'enpresa* [f. 150 v., I: v. 5]; *presumir* [f. 151 r., IV: v. 28]; **s en formes occitanes:** *virasets* [f. 10 v., II: v. 16], *crusel* [f. 10 v., IV: v. 32], *fasent* [f. 12 r., I: v. 2]; **z en formes catalanes:** *trezor* [f. 5 v., VII: v. 52; f. 91 r., VI: v. 43]; **z en formes occitanes:** *rayzo* [f. 10 r., III: v. 21], *vazen* [f. 10 r., III: v. 21], *plazer* [f. 10 r., IV: v. 27; f. 17 v., III: v. 22], *dizeu* [f. 10 r., IV: v. 30], *grezir* [f. 10 r., V: v. 36], *vazets* [f. 10 r., VI: v. 44]. La mà B no presenta cap exemple de grafia *z* ni tampoc de *s* en formes occitanes.

4. La grafia més general del representant de J, DI, i G (+ E, I) és la *j*; davant *e* o *i* apareix *g* però també *j*. Aquest sistema ortogràfic és, pràcticament, l'actual, però hi trobem també *g* davant *a*, *u*. Exemples: **j davant a, o, u:** *just* [f. 10 r., VI: v. 42; f. 150 v., II: v. 15], *jorns* [f. 10 v., I: v. 8], *jorn* [f. 151 r., III: v. 21], *Johan* [f. 150 v., I: v. 3], *jaquit* [f. 11v., III: v. 19]; **g davant e, i:** *ges* [f. 10 v., I: v. 8], *gentils* [f. 11 r., I: v. 6], *megestat* [f. 151 r., IV: v. 29]; **j davant e, i:** *jens* [f. 10 r., VI: v. 43], *jequida* [f. 151 r., V: v. 38]; **g davant a, o, u:** *Pigor* [f. 128 r., III: v. 17], *ingust* [f. 150 v., II: v. 16], *aga* [f. 12 v., VI: v. 41; f. 151 v., V: v. 38].

5. Les grafies de la palatal *ll* procedent de les consonants agrupades LI, CL en posició final i intervocàlica són *ll*, *yll*, *yl*, *l* i l'occitana *lh*. Aquesta apareix generalment quan es tracta de formes en aquesta llengua, i, en menys casos, catalanes. Sembla que Joan Berenguer de Masdovelles preferia la grafia *yll* per a representar el fonema /k/. La bibliografia referent a la representació gràfica dels sons procedents de LL, *ll* segons aquesta bibliografia, i la dels sons procedents de LI, CL, *yl* segons aquesta, afirma que els manuscrits s'inclinen més aviat per una confusió que no pas per una clara distinció, i això és el que anotem també en aquesta obra, amb la variant ortogràfica *yll* per *yl*, generalment (Coromines, 1971: 289-291; Badia, 1981: § 87, IV). Exemples: **grafia ll:** *millor* [f. 10 v., II: v. 11], *vull* [f. 11v., IV: v. 30], *fill* [f. 151 r., V: v. 39]; **grafia yll:** *uyll* [f. 10 v., III: v. 21], *vuyll* [f. 10 v., III: v. 23]; **grafia yl:** *fuyles* [f. 16 v., IV: v. 27]; **grafia lh:** *trebalh* [f. 11r., II: v. 10], *aycelh* [f. 15 v., II: v. 9]; **Grafia l:** *jonols* [f. 14 r., I: v. 6]. La mà B no presenta cap exemple de grafies *yll*, *lh*.

6. En el cas de la *ll* procedent del llatí LL, la grafia hi presenta també confusió per tal com hi apareixen grafies *yll*, *lh* i fins i tot una barreja de totes dues: *ylh*. Exemples: **grafia l en posició inicial:** *Lum* [f. 6 r., II: v. 10], *lexen* [f. 10 r., IV: v. 28], *leys* [f. 13 v., V: v. 36], *ley* [f. 150 v., I: v. 4]; **grafia ll en posició inicial:** *llur* [f. 10 r., IV: v. 32], *llexar* [f. 10 v., II: v. 13]; **grafia ll en posició intervocàlica:** *fallir* [f. 10 r., V: v. 33], *bella* [f. 10 r., V: v. 38], *vullau* [f. 151 r., III: v. 21], *batalla* [f. 151 r., IV: v. 26]; **grafia ll en posició final:** *ell* [f. 10 r., III: v. 23; f. 13 v., III: v. 19; f. 150 v., I: v. 5, IV: v. 30], *vassall* [f. 150 v., V: v. 38]; **grafia yll en posició intervocàlica:** *bruylla* [f. 12 v., V: v. 34], *duylla* [f. 12 v., VI: v. 44]; **grafia yll en posició final:** *erguyll* [f. 10 v., I: v. 7], *duyll* [f. 10 v., I: v. 8], *nuyll* [f. 10 v., IV: v. 31]; **grafia lh:** *falh* [f. 14 r., III: v. 20]; **grafia ylh:** *faylh-me* [f. 11v., III: v. 18]. La mà B no presenta cap exemple de grafies *yll*, *lh*.

7. Per representar la nasal palatal /ɲ/, el manuscrit empra les grafies *ny*, *yn* sense distincions en posició implosiva o intervocàlica (Coromines,

1971: 291; *cfr.* Fernández, 1994: 97). Sembla que ha de ser majoritària *yn*, però per fer aquesta afirmació definitiva cal un examen de totes les grafies que representen aquell fonema en el text. Exemples: **grafia ny**: *senyora* [f. 10 r., III: v. 22], *senyals* [f. 11v., III: v. 17], *senyor* [f. 150 v., I: v. 1], *desverguonyat* [f. 150 v., III: v. 18]; **grafia yn**: *seyn* [f. 10 r., V: v. 35; f. 11v., III: v. 18], *lluynets* [f. 10 v., III: v. 18], *affayns* [f. 11v., II: v. 16], *meyns* [f. 11v., IV: v. 27].

8. La fricativa palatal sorda [tʃ] intervocàlica és representada en el text per la grafia *tx*. N'hi ha pocs exemples i, a més, sembla tractar-se de formes occitanes o procedents d'una altra llengua (p. e. el francès antic *tricherie* > *tritxeria*, *empeechier* > *empatxar*) a través de l'occità (Coromines, DECLC, VIII: 852, III: 292-293; Alibèrt, 1977: 678, 315). Aquesta llengua usa el dígraf *ch* a totes les posicions per representar aquell so (Alibèrt, 1976: 29; Anglade, 1977: 166), doncs, es tractaria de formes alienes al català però amb grafia pròpia. Quant a la forma *fatxa* (grafiada *facha* en occità), es tracta de la primera persona del singular del present de subjuntiu del verb *faire* o *far*, rara ja en aquella època (*cfr.* Anglade, 1977: 333) Exemples: **tx**: *Ffayt m'an cest mal ab llur gran tritxaria* [f. 10 v., IV: v. 26], *Valets, podets, mays que dopna qu'ieu satxa* [f. 14 r., I: v.8], *Ar'es li temps, pus nulls ges no.us enpatxa* [f. 14 r., I: v.9], *Bella gentils, ab dreyt compas ben fatxa* [f. 14 r., II: v.12], *Car mon voler de null'altre s'enpatxa* [f. 14 r., II: v.13], *Lay hon li platz, no guerdant ges dretxura* [f. 37 v., II: v. 10]. Pel que fa al correlat sonor [dʒ], hi trobem pocs exemples: *esmatginan* [f. 11 r., V: v. 36], *mitga* [f. 151 r., V: v. 39], grafiats *tg* davant *a* i *e* (*cfr.* Torruella, 1996: llista alfabètica per a més casos), per bé que hi apareix algun cas de grafia *tj* davant *a*: *petjades* [f. 39 r., VI: v. 37].

9. La consonant oclusiva velar sorda [k] en posició intervocàlica presenta dues grafies, *-ch-* i *-qu-*, acabades en *-a*. Quant a aquesta mateixa consonant en posició final, la grafia és *-ch*, general i única en català fins a Fabra i no estranya en occità, i doncs m'estalvio de posar-ne exemples. Exemples en posició intervocàlica: **-ch**: *l'estacha* [f. 20 v., V: v. 37], *tacha* [f. 20 v., V: v. 39], *pertescha* [f. 28 r., I: v. 8], *florescha* [f. 28 v., II: v. 13]; **-qua**: *cerquar* [f. 26 r., V: v. 34], *merquat* [f. 29 r., V: v. 31]. La grafia *-ch-* deu ser una influència de la llengua dels trobadors, encara que no estranya al català medieval. La mà B no presenta cap exemple de grafia *ch* en posició intervocàlica.

10. La representació gràfica dels sons palatals derivats de les consonants llatines SC i X és *x* i *ix*. Sembla que la primera grafia ha d'ésser la més usual en posició intervocàlica i la segona ho ha d'ésser per a la

posició final absoluta de mot, segons ja es documenta dels primers texts ençà (Coromines, 1971: 308; *cfr.* Fernández, 1994: 97). Exemples: *x*: *lexen* [f. 10 r., IV: v. 28], *axi* [f. 10 v., III: v. 18], *desconaxença* [f. 14 v., I: v. 2]; *ix*: *puix* [f. 10 v., II: v. 13], *segueix* [f. 11 r., I: v. 4], *abayx* [f. 19 r., V: v. 40]. Tanmateix, també hi apareixen en aquest manuscrit exemples de *x* en posició absoluta: *bax* [f. 5 v., IV: v. 26], *lex* [f. 5 v., IV: v. 29], *crex* [f. 5 v., IV: v. 32], *complex* [f. 5 v., V: v. 33], *marex* [f. 5 v., V: v. 36],

11. Les grafies que representen els sons catalans procedents de diverses consonants i grups llatins com ho són C (+e, i) inicial, de TI post-consonàntic, de les geminades CC (+e, i) i TTI en posició intervocàlica i del grup CI també intervocàlic eren *s*, *ss*, *sc*, *c* i *ç* (*cfr.* Segarra, 1985: 47-53). Però durant aquesta època, ja s'havia generalitzat, a moltes zones innovadores del territori lingüístic, la simplificació i, doncs, la confusió. No és estrany trobar-hi a partir del segle XIV grafies aberrants que mostren l'anivellament fonètic d'alguns sons que tradicionalment eren diferents, com és el cas ara de *s*, *ss*, *c* i *ç*. El manuscrit que conté els poemes dels Masdovelles no és diferent a la resta de texts que anoten aquestes confusions i, doncs, també mostra tota una sèrie de grafies confusionàries que ens informen del canvi que s'havia produït al segle anterior i del que encara restava per innovar. Exemples: **Casos de confusió de la ç (o c+e,i) amb s sorda**: *ç* > *s*: *dolsor* [f. 10 r., IV: v. 30], *avensada* [f. 10 v., II: v. 13], *llensant* [f. 15 v., II: v. 12], *comens* [f. 16 r., I: v. 3]; *ç* > *ss*: *ffassa* [f. 151 r., VI: v. 43], *sso que* [f. 16 v., V: v. 37; f. 20 r., II: v. 15]; *c* > *s*: *sertes* [f. 14 r., III: v. 23], *sert* [f. 12 v., V: v. 33], *sercat* [f. 16 v., I: v. 5]; *c* > *ss*: *dessabut* [f. 19 v., III: v. 24]; *c* > *ç*: *merçe* [f. 11 v., IV: v. 29; f. 151 v., VII: v. 45], *paçiença* [f. 15 r., IV: v. 27]; **Casos de confusió de la s o ss amb ç: s > ç**: *offença* [f. 15 r., III: v. 18], *Barçalona* [f. 150 v., II: v. 13], *falç* [f. 19 v., V: v. 35]; **Confusió de l'aplec culte sc en ss o c: disciplina** [f. 151 r., IV: v. 30]; **Confusió de c en sc: descebre.m** [f. 13 r., III: v. 22], *desceba* [f. 20 v., II: v. 13]; **Casos de manteniment de la ç (o c+e,i) etimològiques**: *cells* [f. 10 r., IV: v. 31], *ço* [f. 10 r., IV: v. 31], *cert* [f. 11 v., III: v. 20; f. 151 r., IV: v. 25], *vençutz* [f. 11 v., IV: v. 31], *ayço* [f. 12 r., III: v. 22; f. 13 r., V: v. 34], *celan* [f. 13 r., V: v. 38], *merce* [f. 13 r., V: v. 39; f. 151 r., V: v. 37], *vençut* [f. 151 r., IV: v. 26]; **Casos de confusió de la ç (o c+e,i) etimològiques**: *dolsor* [f. 10 r., IV: v. 30], *avensada* [f. 10 v., II: v. 13], *fas* [f. 11 v., III: v. 23], *sert* [f. 12 v., V: v. 33]; **Canvis de ss per s: la cossa** [f. 14 r., I: v. 5], *pessamen* [f. 16 r., III: v. 17], *gentilessa* [f. 20 r., I: v. 5], *d'altessa* [f. 20 r., I: v. 7]; **Casos de s per ss: D'esser venguts** [f. 10 r., IV: v. 26], *musol* [f. 19 v., VI: v. 45].

12. L'ús de les consonants dobles no respon a cap posició etimològica i, sense criteri, s'usen a tort i a dret i tant se val si són formes catalanes

com occitanes. Vegem-ne uns quants exemples: *Ffayt* [f. 10 v., IV: v. 26], *ffer* [f. 150 v., I: v. 1; f. 14 v., VI: v. 42], *ffins* [f. 14 v., I: v. 5, f. 150 v., II: v. 11], *sso* [f. 151 r., V: v. 39].

13. La grafia *h* rememorativa d'una consonant llatina desapareguda no tenia cap justificació fonètica durant l'edat mitjana i, així, apareixia asistemàticament com a representant d'aquelles consonants llatines (Segarra, 1985: 39). El manuscrit d'aquest cançonier també revela aquesta pràctica ortogràfica, tot i que es mostra poc significativa. Exemples: *pre-haria* [f. 22 r., V: v. 40], *raho* [f. 150 v., I: v. 7], *saho* [f. 150 v., I: v. 8].

FONÈTICA

Vocalisme tònic

14. La /ɛ/ procedent d'E llarga i I breu llatinoclàssiques, d'acord amb l'evolució del català oriental, la podem constatar en el text a través de les rimes, única font fiable per poder-ho fer. Cal veure més avall l'apartat dedicat a les rimes falses, que en aquest autor són moltes, per comprovar-les. Exemples: *res* [f. 10 r., IV: v. 30], *fresch* [f. 12 r., I: v. 1], *saguesch* [f. 12 r., II: v. 9], *servey* [f. 150 v., I: v. 1].

15. La /e/ tancada procedent d'E breu llatina, igualment que en el cas anterior, també la constatem per les rimes. Exemples: *parler* [f. 10 r., III: v. 21], *plasenter* [f. 10 r., IV: v. 28], *vertader* [f. 10 r., V: v. 37], *cavaller* [f. 10 r., V: v. 39].

16. La /ɔ/ procedent d'una O breu llatinoclàssica, la trobem, per exemple, en els següents casos: *cor* [f. 10 r., V: v. 38], *for* [f. 10 r., V: v. 40], *volta* [f. 14 r., V: v. 40], *bona* [f. 150 v., II: v. 14].

17. Els casos de /o/ procedent d'una O llarga o d'una U breu llatinoclàssiques són, entre altres, els següents: *senyor* [f. 10 r., III: v. 24; f. 10 r., III: v. 24], *dolsor* [f. 10 r., IV: v. 30], *dolor* [f. 10 r., IV: v. 32], *flors* [f. 16 v., IV: v. 27], *hora* [f. 151 r., III: v. 21].

18. La /a/ del grup llatí -ACT- s'ha convertit ja en aquesta època (mitjans segle XV), lògicament, en una /e/. Els casos de manteniment del diftong *ai-ay* en el text són un clar occitanisme. Exemples: -ACT- > *e*: *desfetz* [f. 11 v., VI: v. 42], *feta* [f. 150 v., I: v. 5]; -ACT- > *ai, ay*: *fayts* [f. 10 r., IV: v. 30; f. 10 r., V: v. 36; f. 11 v., III: v. 20], *Ffayt* [f. 10 v., IV: v. 26].

19. La iod procedent del grup llatí -CT-, adés es conserva, adés evoluciona fins a desaparèixer. Exemples: *nuyt* [f. 10 v., IV: v. 27], *duyt* [f. 11

v., II: v. 16], *dreyt* [f. 14 v., II: v. 12], *dret* [f. 151 r., III: v. 24]. Segurament, els casos de *nuyt* i de *dreyt* amb la iod conservada en aquest text s'ha de considerar occitanisme perquè al segle XV, molt probablement, l'evolució fonètica actual ja s'havia assolit, llevat d'alguns casos, com ara *duit*, viu en balear actual.

20. Les rimes no coincidents fonèticament, altrament anomenades rimes falses, hi són abundoses. En copio tan sols unes quantes: *trobe* [f. 5 v., VI: v. 41], - *ple* [f. 5 v., VI: v. 44], *maraxer* [f. 11 r., I: v. 1] - *parer* [f. 11 r., I: v. 1]; *james* [f. 11 r., III: v. 21; f. 19 r., V: v. 34] - *sotsmes* [f. 11 r., III: v. 22; f. 19 r., V: v. 35]; *sacret* [f. 14 r., III: v. 18] - *costret* [f. 14 r., III: v. 19]; *lança* [f. 14 v., V: v. 37] - *valença* [f. 14 v., V: v. 40]; *remey* [f. 15 v., II: v. 13] - *ssopley* [f. 15 v., II: v. 16]; *rey* [f. 15 v., III: v. 17] - *lley* [f. 15 v., III: v. 20]; *plors* [f. 16 r., I: v. 2] - *aymadors* [f. 16 r., I: v. 3]; *deffors* [f. 16 r., II: v. 10] - *Amors* [f. 16 r., II: v. 11]; *re* [f. 16 v., V: v. 37] - *be* [f. 16 v., V: v. 38]; *plors* [f. 16 v., I: v. 8] - *Amors* [f. 17 r., II: v. 9]; *feta* [f. 150 v., I: v. 5] - *discreta* [f. 150 v., I: v. 6]; *Barçalonga* [f. 150 v., II: v. 13] - *bona* [f. 150 v., II: v. 14], *tresor* [f. 10 r., III: v. 22] - *senyor* [f. 10 r., III: v. 24], *fre* [f. 149 v., III: v. 17] - *te* [f. 149 v., III: v. 20]. A més, en el primer exemple *maraxer* [f. 11 r., I: v. 1] - *parer* [f. 11 r., I: v. 1], hi trobem una rima poc ortodoxa per tal com aquesta força un desplaçament (oxítone en paroxítone) en la forma *maraxer*.

Diftongs

21. Els casos de /a/ procedent de l'aplec *qua* són escassos, i amb això hi ha coincidència amb el resultat d'aquest fenomen en altres texts antics (cfr. Badia, 1981: § 47, IV, C). Aquest fenomen, segons Coromines, era més habitual en català primitiu, tot i no arribar a la generalització de l'occità (Coromines, 1971: 307-308). Exemples: *calque* [f. 13 r., VI: v. 44], *can* [f. 19 r., IV: v. 27], *qant per vos pas* [f. 132 v., VI: v. 41]. Els casos de monoftongació de *qua* en el text dels Masdovelles són els següents -sense esgotar-los tots-: *can* hi apareix 8 vegades, front a *quan/quant* -sovint usats indistintament perquè aquella forma, molt sovint, s'escrivia amb -t final (Moll, 1952: § 288)-, amb 11 i 62 respectivament; *calque*, 2 casos; *qualque*, 9 (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica).

22. El resultat /e/ procedent del diftong *A+I* ha arribat ja a l'estadi evolutiu definitiu, almenys en català central, segons veiem en els exemples que són, per una altra part, abassegadorament majoritaris. El manteniment d'aquest diftong en el text és un clar occitanisme (cfr. Coromines, 1971: 293; Badia, 1981: § 47 II, B i C). Exemples: *cavaller* [f. 10 r., V: v. 39], *dire*

[f. 11 r., I: v. 5], *Ffare* [f. 11 r., I: v. 6], *james* [f. 11 r., I: v. 8], *sera* [f. 151 r., IV: v. 26], *dera* [f. 151 r., IV: v. 31] (*vide* més exemples a l'apartat n° 70).

23. La /ɔ/ procedent del diftong *AU* presenta el resultat fonètic del català actual, amb la sola excepció dels casos d'occitanisme. Exemples: **a) formes catalanes:** *tesor* [f. 10 r., III: v. 22], *hoig-los* [f. 10 r., III: v. 20], *cossa* [f. 14 r., I: v. 5], *poch* [f. 18 r., V: v. 37], *cosa* [f. 151 v., VI: v. 42]; **b) formes occitanes:** *causa* [f. 10 v., IV: v. 28], *gauig* [f. 14 v., IV: v. 32], *pauch* [f. 14 v., I: v. 6], *auzir* [f. 15 r., IV: v. 28], *pauruch* [f. 15 v., I: v. 7], *pauch a pauch* [f. 18 v., VI: v. 43], *paurugua* [f. 19 r., I: v. 7].

24. La /o/ procedent de l'aplec *gua* generalment es manté inalterada en català antic (*cfr.* Badia, 1981: § 47 IV, C), però de vegades, per velarització de la *a* en *o*, arriba al resultat *o*. Aquest resultat, prou corrent a l'Edat Mitjana, és encara viu en alguns dialectes moderns com per exemple part del central, rossellonès i balear. En aquests casos, cal observar la grafia que representa l'aplec *guo* que caldrà interpretar *go*. Exemples: *guordau* [f. 23 v., IV: v. 27], *guoynar* [f. 41 r., XIII: v. 91], *guor-donar* [f. 44 r., IV: v. 26], *guorex* [f. 143 v., II: v. 12], *guorir* [f. 86 r., IV: v. 31], *desverguonyat* [f. 150 v., III: v. 18].

Vocalisme àton

25. La terminació del plural dels substantius llat. -AS > -es i verbs llat. -ANT > -en segueix la regla general de llat. -A > /ə/ en cat. or. i -A > /e/ en cat. occ. (*cfr.* Badia, 1981: § 63, II), fenomen molt general durant l'Edat Mitjana (*cfr.* Coromines, 1971: 295-296; *cfr.* Fernández, 1994: 96). Exemples: **plurals -es:** *mantes* [f. 10 r., III: v. 1], *veguades* [f. 15 v., IV: v. 27], *vostres* [f. 16 v., V: v. 35], *totes* [f. 20r., I: v. 8], *dues* [f. 43 r., I: v. 1], *minyones* [f. 43 r., III: v. 24], *nines* [f. 43 v., VII: v. 52; f. 44 r., X: v. 78]; **plurals -es > -as:** *donzellas* [f. 43 r., I: 1], *Dobnas* [f. 43 v., V: v. 33], *moltas* [f. 137 r., II: v. 12], *voltas* [f. 137 r., II: v. 12; f. 150 r., V: v. 40], *las* [f. 137 v., I: v. 5; f. 143 v., I: v. 3; f. 150 r., V: v. 40], *indispostas* [f. 137 v., I: v. 5], *totas* [f. 143 r., V: v. 39; f. 143 v., I: v. 8, II: v. 11], *vullas* [f. 143 v., I: v. 8], *pensas* [f. 144 r., IV: v. 28], *obras* [f. 147 v., I: v. 2]; **plural -en:** són els més habituals; *houen* [f. 10 r., IV: v. 26], *troben* [f. 10 r., IV: v. 27], *lexen* [f. 10 r., VI: v. 28], *ffossen* [f. 151 r., V: v. 36], **plural -an:** *anaran* [f. 1 v., VI: v. 46], *tornaran* [f. 1v., VI: v. 47], *demanan* [f. 2 v., VI: v. 83], *abitan* [f. 4 v., I: v. 6], *s'adelitan* [f. 4 v., I: v. 8], *desabitan* [f. 4 v., II: v. 12].

26. La [ə] procedent d'una *a* o d'una *e* llatinovulgars en posició àtona és un dels trets fonètics que caracteritzen el català oriental actual. Aquest so ja apareix, paulatinament, a l'Edat Mitjana, i el documentem a través

de les confusions gràfiques en texts molt primerencs pel que fa a la posició pretònica (cfr. Coromines, 1971: 295.11; Badia, 1981: § 54, I; § 55, I). Segons aquell mateix autor, aquelles sovintegen menys en posició final absoluta, malgrat que no hi són rares; «en síl.laba postònica interna, i en la final quan segueix consonant, no es troben confusions abans del segle XV...» (Coromines, 1971: 295). També es documenta en aquest text la tendència a la desaparició d'aquesta *e* entre consonant i *r*, fenomen dialectal que actualment, segons Badia, és propi del rossellonès i del valencià (cfr. Badia, 1981: § 55, I). Tots aquests trets de confusió pertanyen a fenòmens de dissimilació, assimilació, etc. també coneguts en els dialectes occidentals, com ara als *Furs de València*, posem per cas. Exemples: *vertat* [f. 10 v., IV: v. 29], *vartat* [f. 20 v., V: v. 40], *pro* [f. 12 r., I: v. 8]. La part del text dels Masdovelles ací estudiat sembla confirmar aquesta afirmació. Exemples:

a) la vocal neutra en posició pretònica

confusió de *a* per *e*: *penadir* [f. 10 r., IV: v. 25], *pacador* [f. 10 r., VI: v. 42], *permatria* [f. 10 v., III: v. 19], *patit* [f. 11 r., V: v. 39; f. 15 v., II: v. 13], *Barçalona* [f. 150 v., II: v. 13].

confusió de *e* per *a*: *perlar* [f. 10 r., IV: v. 26], *tentost* [f. 10 r., IV: v. 31], *porgera* [f. 150 v., II: v. 15] (cfr. Fernández, 1994: 96).

b) la vocal neutra en posició final absoluta

confusió de *e* > *a*: *viura* [f. 15 r., III: v. 24], *alra* [f. 23 v., II: v. 11], *vina* [f. 89 r., VIII: v. 63], *mara* [f. 91 r., VI: v. 42], *creura* [f. 132 r., I: v. 5], *sobra* [f. 136 r., I: v. 2], *arrera* [f. 137 r., II: v. 4].

confusió de *a* > *e*: *viste.us* [f. 10 r., III: v. 20], *bone* [f. 15 r., VI: v. 44], *guerre* [f. 16 r., II: v. 16].

c) la vocal neutra a l'inici de mot

confusió de *a* = *e*: *anamorada* [f. 10 v., I: v. 5; f. 13 r., III: v. 17].

27. La confusió de [o] àtona en [u], pròpia del dialecte oriental continental actual, és un fenomen fonètic no observat en aquesta varietat diatòpica abans del segle XVI, llevat dels casos en què la [o] precedeixi [u] o [i]; en aquests casos el fenomen està documentat ja en els texts antics, i és una característica del balear actual (cfr. Coromines, 1971: 297.15). Exemples:

La confusió dels fonemes àtons /o/ i /u/ en el so [u]

grafies de *o* > *u*: *furtuna* [f. 19 r., V: v. 40], *cubert* [f. 82 r., III: v. 21], *custums* [f. 90 v., I: v. 2].

grafies de u > o: *torment* [f. 16 v., I: v. 4], *poblicar* [f. 17 r., VI: v. 43], *poblicaré* [f. 19 v., IV: v.27], *homilment* [f. 84 v., V: v. 37].

28. Observem en el manuscrit alguns fenòmens de canvi vocàlic en posició inicial de mot, així com l'estadi arcaic d'algunes vocals encara no assimilades, com és ara el pas *e > o*, *secors > socors*, al costat ja de la més habitual *socors* [f. 13 v., III: v. 21; f. 16 r., I: v. 8; f. 16 r., III: v. 18], Exemples: **canvis de e > i:** *d'eniquitat* [f. 19 r., I: v. 4], **canvis de e > o:** *prosomesch* [f. 132 v., IV: v. 29]; **manteniment de la vocal etimològica:** *no vey secors venir* [f. 18 v., VI: v. 41],

Comentaris al vocalisme

ley [f. 150 v., I: v. 4]. És un dels casos irregulars de d'E llarga llatina a gran part del català oriental. Probablement era [é] en el parlar del poeta Joan Berenguer de Masdovelles, si tenim en compte les transcripcions fonètiques del mot (< llatí **LEGEM**) enregistrades a l'Alcover-Moll (DCVB, VI: 934), i l'afirmació de Badia (1980: 138).

secret [f. 14 r., III: v. 18]. La pronunciació de la [é] d'aquest mot tot i provenir d'una E llarga llatina té el timbre tancat a Barcelona, però segueix la regla general de [ɛ] a la resta del català oriental (central i maonès) i de [ə] en balear (Mallorca, Eivissa i Ciutadella). Aquest mot rima amb *costret*, la qual cosa dóna lloc a dues hipòtesis: a) que Joan Berenguer, nascut a l'Arboç (actual Baix Penedès), articulés [ɛ], tal com ho fa la resta del català oriental (llevat de Barcelona, com ja he dit), o b) que fos una rima falsa, fenomen fonètic prou habitual en aquest poeta (*vide* exemples a l'apartat 20).

Consonantisme

29. **Els fonemes oclusius bilabials sord /p/ i sonor /b/.** Aquests fonemes, en contacte amb *l*, geminen actualment a la majoria dels parlars orientals i part de l'occidental (*cfr.* Badia, 1981: § 82, II; Coromines, 1976: 42-43). Aquests autors, que descriuen el procés fonètic que dóna pas a la geminació, no el situen cronològicament ni n'esmenten cap text antic on s'ha pogut documentar. La geminació de les consonants *b* i *p* davant lateral [l] sembla que ha estat poc -o gens- documentada, doncs, en texts antics. El manuscrit copiat pel mateix Joan Berenguer de Masdovelles ens n'ofereix uns quants exemples amb *b*. **Casos de geminació del grup [bl]:** *obblit* [f. 17 r., II: v. 11], *pobblicada* [f. 70 v., II: v. 14], *dobblar* [f. 81 r., II: v. 16], *obblidant* [f. 88 r., III: v. 18], *obblidament* [f. 88 v., V: v. 36], *pobblicat* [f. 90 r., V: v. 35], *obblidança* [f. 91 r., IV: v. 25].

30. **El fonema fricatiu labiodental sonor /v/.** Segons Duarte-Alsina, l'espírantització és un dels fenòmens fonològics més característics del català modern. Sembla que aquest fet ha d'ésser considerat molt seriosament si volem entendre la confusió dels fonemes /v/ i /b/ en gran part dels diversos dialectes del català modern. Segons J. Rafel, hem de tenir en compte que això és així des del moment que /b/ ofereix unes realitzacions intervocàliques fricatives [«de caràcter fricatiu»]. Aquestes realitzacions aleshores envairan el camp de dispersió del fonema /v/, les quals podran produir la confusió de tots els fonemes, tal i com ha esdevingut en part del domini català. L'espírantització fa disminuir la diferència fonètica entre la realització de /b/ i /v/. Dialectalment els parlars que no han confós tots dos fonemes mantenen la /b/ oclusiva en tots els entorns (alguerès, baleàric i valencià no apitxat). Com que aquestes zones sí que distingeixen les realitzacions fricatives intervocàliques dels fonemes /d/ i /g/, podem arribar a la següent conclusió: la regla actual d'espírantització d'oclusives sonores es va formar en dos períodes: en un primer moment només afectava les consonants /d/ i /g/. A continuació es va produir, per a la igualació i confusió entre /b/ i /v/, la regla de bialabització de /v/, allà on funcionava b.

Històricament podem dir que la regla d'espírantització d'oclusives sonores és anterior a les conquestes del segle XIII (País Valencià i Illes Balears) i del XIV (alguerès) ja que aquest estadi és compartit per tots els dialectes, i que el segon període és posterior. Cap a aquesta conclusió també apuntava Gulsoy: «La confusió de la /b/ i la /v/ sembla haver-se consumat, en parts de Catalunya, a la primera meitat del segle XV, com a conseqüència de l'afluixament de la /b/ en [β] entre vocals, generalitzant-se en poc temps en el nord. Aquest mateix fet també s'esdevingué igualment a la part central del País Valencià». Rasico, en canvi, creu que la confusió és anterior: «Sembla haver començat en alguns indrets almenys des del segle XIII» (cfr. Gimeno Betí, 1994: 113-114).

Com a exemples en el text de tot això, hi ha:

confusió o distinció dels sons [b] – [v]: *m'an mes si fort al bas* [f. 17 r., IV: v. 32], *dins en lo vas* [f. 18 v., V: v. 40], *e.m portaran al vas* [f. 82 v., VII: v. 56]. La confusió v/b es distribueix així: *vas* hi apareix 24 vegades, front a 3 de *bas*. El pronom personal de segona persona *vós* hi apareix 549 vegades, front a les 3 de *bos* (cfr. Torruella, 1996: llistat alfabètic). No resulta excepcional trobar en aquest manuscrit alguns -pocs, realment-exemples de confusió d'aquests dos fonemes, si tenim en compte que ja en trobem en algun manuscrit del segle anterior (*vide* Rabella, 1998: 189).

31. **El fonemes oclusius dentals sord /t/ i sonor /d/.** La D a final de mot sona dental sonora [d] fins al XII, a partir del XIII ja sona dental sorda [t] (*cf.* Coromines, 1971: 297.16). Tots els exemples documentats en aquest text, doncs, són grafiats d'acord amb aquesta evolució fonètica. És a partir, doncs, de les grafies que comprovem aquests canvis fonètics Exemples:

grafia del so oclusiu dental sonor [d] a final de mot: *recort* [f. 10 v., II: v. 9; f. 151 v., VII: v. 46], *dart* [f. 13 v., II: v. 14], *pert* [f. 15 v., I: v. 4], *bastart* [f. 151 r., I: v. 3].

32. **Els fonemes oclusius velars sord /k/ i sonor /g/.** La consonant G a final de mot sona velar sonora [g] fins al XII, a partir del XIII ja sona velar sorda [k] (*cf.* Coromines, 1971: 297.16), tot i que en texts de finals del segle XII o principis del XIII (les *Homilies d'Organyà*) ja hi observem el canvi a través de les grafies. Al manuscrit del *Cançonier*, doncs, ja no hi apareix aquella diferència fonètica. En aquest text, quan les vocals *o* i *a* van precedides dins un mot per la consonant velar sonora /g/ són grafiades per totes les mans (A1, A2, A3, A4 i B) amb els aplecs vocàlics *uo* i *ua*, respectivament. Exemples: *llanguors* [f. 15 r., IV: v. 28], *guos* [f. 15 v., II: v. 11], *enguoxos* [f. 16 r., I: v. 1], *seguons* [f. 15 r., V: v. 36; f. 150 v., I: v. 7], *sent Graguori* [f. 18 v., VI: v. 44], *po[r]guador* [f. 150 v., II: v. 15], *desverguonyat* [f. 150 v., III: v. 18]. Pel que fa a la geminació del grup *gl* el trobem en aquest text en casos de cultisme (*cf.* Badia, 1981: § 82, II): *setglars* [f. 3 r., II: v. 10; f. 3 r., V: v. 34], en què la *t* davant la consonant indica, ortogràficament, la geminació del grup *gl*. També, però, hi apareix algun exemple en què es veu la pronunciació de la consonant velar sonora a una geminada sorda (*cf.* Moll, 1952: § 169): *rrecgla* [f. 131 v., IV: v. 26], *desarrecgla* [f. 131 v., IV: v. 27].

Ensordiment del fonema [g] en posició de final absoluta: *Amach* [f. 11 v., IV: v. 28], *atorch* [f. 11 v., IV: v. 31; f. 13 r., IV: v. 31].

33. **Els fonemes fricatius alveolars sord /s/ i sonor /z/.** La *s* intervocàlica és, en català, sonora des dels inicis de la llengua, d'acord amb l'articulació que cap al final del període llatinovulgar (segles V-VI) s'establí en algunes regions de la Romània (*cf.* Grandgent, 1970: § 161 i 297; Lausberg, 1970: § 381), i és grafiada generalment *s* o *z*. Aquest text presenta algunes vacil·lacions gràfiques quant a aquesta grafia, ja que hi ha exemples en *ss* per representar aquell so: *conclussio* [f. 150 v., II: v. 9]. Apareix en català procedent de -D-, C(e+i) i TI, i d'aquesta manera s'igualava amb la major part dels parlars occitans (*cf.* Lausberg, 1970: § 377;

Coromines, 1971: 298.18). Per als exemples, *vide* els punts 3 i 11 d'aquest estudi. A principi de paraula, la consonant *s* es manté, generalment, articulada alveolar, però en alguns casos seguida de vocal palatal es palatalitza (*cfr.* Moll, 1952: § 99, 101). Aquest fenomen fonètic ja està documentat al nostre text: *ximple llech* [f. 33 r., II: v. 17; f. 33 v., VI: v. 50; f. 68 r., V: v. 34].

34. **Els fonemes fricatius palatals sord /ʃ/ i sonor /ʒ/.** La *J* i la *G*, juntament amb el grup *DY* es convertiren en [dʒ] i més tard en [ʒ] en català oriental. És difícil d'establir el moment del canvi d'aquesta africada [dʒ] en [ʒ] ja que l'escriptura de tots els temps ha seguit l'etimologia de la paraula corresponent, però el català occidental (part del nord-occidental, tortosí i valencià no «apitxat») encara mostra preferència, en general, per les africades: *MAIORE* > [madʒo] > [maʒo]. La rima i la grafia, també en aquesta cas, ens proporcionen una dada sobre la distinció dels al·lòfons fricatiu i africad d'aquest fonema: *guerreja* [f. 78 v., IV: v. 30]-*correja* [f. 78 v., IV: v. 31]. Com veiem en l'exemple encara en aquest temps no es distingia. En el cas de *pejore*, la *j* ha donat variacions fonètiques que oscil·len entre [ʒ], [dʒ] i [tʃ], però sembla que la segona pronúncia és la preferida per la majoria dels dialectes: ortogràficament és *pitjor* (*cfr.* Moll, 1952: § 119). El nostre manuscrit presenta cinc casos grafats *pigor* i un de *pigorar* (*vide* Torruella, 1996: llista alfabètica). Per als exemples, *vide* el punt 4 d'aquest estudi.

35. **El fonema lateral alveolar sonor /l/.** En posició final absoluta es manté; en canvi en el grup final *LD*, vocalitza en *u*. En contacte amb altres consonants, el fenomen no és general a la llengua. Mentre que davant labial vocalitza en algunes zones (Balears i nord-est de Catalunya), en altres es manté la *l* (Pallars-Cerdanya-Rosselló), i davant velar o dental només trobem casos a les Balears (*cfr.* Coromines, 1971: 301.21). De tota manera, com observa aquest autor, el pas de *L* > *u* «degué tenir en el passat més extensió que no pas avui»; de fet, els texts antics així ho confirmen, sobretot davant dental (*cfr.* Coromines, 1971: 302; Badia, 1981: § 79, II). Sembla que la reacció cap a la restitució de la *l* es constata cap al segle XIV (*cfr.* Badia, 1981: § 79, II). El nostre text presenta també exemples d'aquell pas *L* > *u*, però sembla que es confirmi l'afirmació de Badia esmentada adés de restabliment de la *l*. Exemples:

els casos de *l* > *u*:

multus > mout > molt: *molt* [f. 10 r., III: v. 38; f. 11 v., IV: v. 26; f. 15 r., III: v. 24; f. 15 v., IV: v. 31; f. 16 v., IV: v. 25; f. 17 r., V: v. 39; f. 20 r.,

I: v. 3; f. 85 bis v., III: v. 17; f. 86 v., V: v. 34; f. 89 r., VII: v. 49; f. 150 v., II: v. 12; f. 151 v., VII: v. 48], *molts* [f. 15 v., IV: v. 28],

altus > alt: *a) formes catalanes:* *alt* [f. 10 r., III: v. 20; f. 13 v., IV: v. 28, IV: v. 30; f. 20 r., I: v. 4], *alts* [f. 14 r., V: v. 40]; *b) formes occitanes:* *auta* [f. 13 r., IV: v. 29, V: v. 36; 13 v., III: v. 23], **falta > fauta:** *fauta* [f. 13 r., IV: v. 32], **altre > autre:** *autre* [f. 16 r., VI: v. 44],

casos de manteniment de -L-:

plus > plus: *plus* [f. 10 r., III: v. 24; f. 12 r., II: v. 13; f. 12 v., VI: v. 45; f. 13 r., V: v. 36; f. 13 v., IV: v. 31; f. 14 v., IV: v. 25, I: v. 1; f. 15 r., III: v. 17; f. 16 v., V: v. 39; f. 19 r., I: v. 6],

colpu > colp > coup > cop: *colp* [f. 12 r., IV: v. 29; f. 14 r., I: v. 2; f. 16 r., II: v. 12; f. 17 v., III: v. 17; f. 18 r., I: v. 6], *colps* [f. 18 v., I: v. 2]

casos de caiguda de -L-:

plus > pus: *pus* [f. 10 v., III: v. 23].

37. **El fonema lateral palatal sonor /ʎ/.** Grups amb líquida. El grup amb LY, generalment es palatalitza en [ʎ]: PALEA > palla [paʎa], MELIORE > millor [miʎo]; els mots cultes han mantingut el grup, però formant síl·laba tot sol: CONCILIUM > concili, FAMÍLIA > família, OLEUM > oli. És important la pronunciació dialectal d'aquesta palatal [ʎ]: enfront del manteniment general de la [ʎ] < LL, LY, C'L, T'L, P'L presenta zones de conservació i zones de pronunciació ieista [y], totes dins els dialectes orientals, per tal com el català occidental manté [ʎ] en tots els casos. Exemples: PALEA > palla > [paʎa] / [paya], TALIARE > tallar > [taʎar] / [tayar], APICULA > abella > [aβeʎa] / [əβeyə], OCULU > ull > [uʎ] / [uy]; més general en català antic és que coincideixin en la grafia *ll* els sons procedents de LL i de LY, C'L; tanmateix, en uns pocs texts hom hi observa una distinció ortogràfica, per la qual les grafies *l* o *ll* representen la continuació de LL, i la grafia *yl* respresenta LY-C'L, a la vista d'això, sembla forçós d'admetre que en la llengua antiga existiren dos matisos de [ʎ] palatal corresponents als dos conjunts d'etimologies; aquests dos matisos s'han anat confonent, segurament en èpoques distintes, fins a coincidir avui en la [ʎ] única en la major part del domini; però a la resta del domini, un dels matisos de [ʎ] (el que procedia de LY-C'L) ha tendit a substituir la palatalització lateral per la central ieista, i ha originat la pronunciació [y] en determinades zones dels dialectes orientals; la distinció, en aquestes zones, entre [ʎ] i [y] arrenca, doncs, de la

mateixa constitució de la llengua; vegem ara la distribució geogràfica de les modalitats articulatòries assenyalades:

a) el ieisme és general en balear, i fins i tot sembla que la [y] tendeix a desaparèixer en aquest dialecte, especialment en menorquí TALLAR > [təa], ABELLA > [əbəə].

b) en el dialecte central hi ha dues zones, difícils de delimitar, perquè hi ha pronunciacions entrecreuades i, per tant, informacions contradictòries; generalment podem dir que són ieistes les conques dels rius Ter i Llobregat, llevat de Barcelona i comarca, però cal advertir que en algunes poblacions importants (Granollers, Terrassa, Manresa, Berga, Vic, Girona) hom remarca la influència de la [ʎ] de la capital, encara que aquesta [ʎ] no arriba ni als voltants rurals de les poblacions al·ludides; en la zona ieista es pronuncia [y] la [ʎ] de les procedències que hom ha indicat abans. Per als exemples del text, *vide* el punt 5.

38. **Els fonemes bategant i vibrant alveolars sonors /r/ i /r/.** Són dos fonemes que van resistir-se al canvi fonètic en llatí. Tanmateix, en contacte amb una *s*, s'hi assimilaren ja molt aviat (Grandgent, 1907: § 290-296; Badia, 1981: § 79, III). En romànic, continuaren amb la tendència a la desaparició en contacte amb una *s* (Badia, 1981: § 79, III; Anglade, 1977: 195); tanmateix, com apunta Badia, hi ha hagut una certa reintroducció per pressió culta (*cfr.* Badia, 1981: § 79, III). El manteniment de la -r final de mot en els singulars és, segons sembla, un fenomen posterior al segle XVI (*cfr.* Badia, 1981: § 100, III B), la qual cosa no impedeix de trobar algun cas aïllat en aquest manuscrit i en altres texts d'aquest segle i fins i tot d'anteriors (el més primerenc és de l'època preliterària: *some* < *somer* que apareix al segle IX: Russell-Gebbet *Mediaeval catalan linguistic texts*, text n° 2, pp. 57-58, tret de *El Archivo Condal de Barcelona en los siglos IX-X: estudio crítico de sus fondos*, F. Udina Martorell. Barcelona, C.S.I.C., 1951, document n° 8). Exemples: [*Lo*] *prime guoig* [f. 1 v., I: v. 1], al costat de *primer* que apareix 13 vegades en aquest manuscrit (*cfr.* Torruella, 1996: llista alfabètica).

Plurals -rs > -s: *lausinges* [f. 10 v., IV: v. 25],

Plurals -rs > -rs: *amors* [f. 11 r., VI: v. 44], *valors* [f. 11 v., V: v. 37], *dolors* [f. 12 r., III: v. 21].

Emmudiment del grup -rs-: *mon cors* [f. 11 v., III: v. 22].

Grup final vibrant: *ferr* [f. 12 r., IV: v. 30].

Manteniment -r- etimològica: *arbre* [f. 12 v., V: v. 37], *cors plens de tacha* [f. 20 v., V: v. 39].

39. **Els grups finals amb dues o tres consonants: -nt, -lt, -mp, -nts, -lts, -mps.** Fins a darreries de l'Edat Mitjana, la *-t* del grup es manté constantment -sobretot en els procedents de NT, ND > -nt, -nd- en texts escrits a Catalunya (*cfr.* Badia, 1981: § 101, III; Coromines, 1971: 304-305). En canvi, en occitans, les grafies sense *-t* són ja habituals des del segle XIII, i és possible que els casos sense *-t* que veiem en el nostre text siguin causats per la pressió d'aquesta llengua (*cfr.* Badia, 1981: § 101, III; Coromines, 1971: 304-305). Exemples:

Manteniment de la dental:

-nt: *quant* [f. 10 r., III: v. 20], *gent* [f. 150 v., I: v. 2], *complidament* [f. 10 r., V: v. 33], *tant* [f. 10 r., V: v. 39], *altrament* [f. 10 v., I: v. 3], *avent-ne* [f. 10 v., III: v. 24], *punt* [f. 11 r., I: v. 46], *Tiranament* [f. 150 v., I: v. 6], *tirant* [f. 150 v., III: v. 18], *semblant* [f. 150 v., III: v. 19] (per a l'emmudiment de la *-t* en aquests dos casos, *vide* 86), *obrant* [f. 151 r., IV: v. 29],

-lt: *alt* [f. 10 r., III: v. 20], *molt* [f. 10 r., III: v. 38; f. 150 v., II: v. 12], *defalt* [f. 151 r., IV: v. 28].

-lts: *alts* [f. 14 r., V: v. 40], *molts* [f. 15 v., IV: v. 28]. La *t* en aquest grup ja no es devia pronunciar si ens atenem al poema n° 124 [f. 101 v., a f. 102 r.,] en què Joan Berenguer de Masdovelles fa una rima «per vocals»: *Hon finire, penant, dolent mos mals / Perdent l'esforç e la color dels mels / Mas, tost morir desamat me ve mils, / Que viur'amat, ab pertisip de molts* [f. 102 v., V: v. 37-38-39-40].

-mps: *temps* [f. 11 r., V: v. 34; f. 150 v., II: v. 14], *tostemps* [f. 14 r., II: v. 16], *ensemps* [f. 17 r., IV: v. 32], *estemps* [f. 19 r., VI: v. 41], *exemps* [f. 19 v., V: v. 33].

-pms: *tepms* [f. 17 r., III: v. 19].

-rts: *parts* [f. 10 r., III: v. 17], *certs* [f. 12 r., II: v. 16], *darts* [f. 16 r., II: v. 9],

-rtz: *mortz* [f. 14 v., I: v. 3; f. 20 v., I: v. 4], *tortz* [f. 17 r., V: v. 40],

Caiguda de la dental:

-nt > -n: *rodan* [f. 10 v., I: v. 1], *anan* [f. 10 v., III: v. 17], *recordan* [f. 11 r., V: v. 33], *esmatginan* [f. 11 r., V: v. 36], *servin* [f. 11 r., I: v. 7]. L'absència d'exemples de caiguda de *-t* a la mà B es podria explicar per ser aquest un text escrit íntegrament en català -llevat del cas de la forma *Dieu-* i, doncs, sense influència occitana, (a propòsit d'això, *vide* punt 45).

40. **Els grups romànics -N'R-, -T'R- ; el grup etimològic ND'R.** L'evolució pròpia del primer dels grups es resol, segons ja s'ha descrit (*cfr.* Badia, 1981: § 92, V; Coromines, 1971: 304.25), *nr* en català antic, per bé que ja s'hi troba algun cas amb l'epèntesi *-d-*, com a l'època més moderna. Exemples: **-N'R- > nr:** *poria* [f. 10 v., I: v. 3], *velra* [f. 17 r., II: v. 14], *volran* [f. 17 v., II: v. 14], *dolra* [f. 20 r., VII: v. 50], *tenrums* [f. 32 r., V: v. 33], *tolre.ls* [f. 33 r., I: v. 10].

-N'R- > ndr: *tindre* [f. 17 r., VI: v. 42], *tindray* [f. 17 v., V: v. 35], *tindreu* [f. 151 r., IV: v. 30]; **-ND'R- > ndr:** *pendra* [f. 12 v., VII: v. 50], *entendre* [f. 13 r., IV: v. 27], *vendra* [f. 15 v., IV: v. 31], *pendray* [f. 16 r., V: v. 40], *enpendre* [f. 151 r., IV: v. 31].

41. Consonants geminades: ll, tl, tm, tn.

ll. Pel que fa a aquest grup consonàntic, se n'ha descrit l'evolució palatalitzant, i tan sols en cultismes s'ha conservat la pronúncia geminada (*cfr.* Badia, 1981: § 77, II). Exemples: *colloca* [f. 1 v., V: v. 35], *collocats* [f. 1 v., VI: v. 48], *eccellen* [f. 11 v., VI: v. 41], *accellen* [f. 13 v., V: v. 36], *eccellença* [f. 15 r., IV: v. 26], *rebellio* [f. 150 v., II: v. 12]. Els exemples *inluminad'alsera* [f. 1 v., II: v. 15], i *inluminar* [f. 3 r., V: v. 37] han de ser considerats com un intent de grafia la geminació de la *ll* del grup llatí *ll* del verb **ILLUMINARE**. Una altra grafia que apareix al manuscrit per representar el dígraf modern *ll*, procedent de la consonat geminada llatina clàssica *ll*, és *tl*: *totlen* [f. 36 v., VI: v. 44], *betlicosos* [f. 39 v., XI: v. 77], així com *dl* que també hi és usada en el mateix cas: *adleguar* [f. 61 v., V: v. 37].

42. **El grup llatí -TIA en posició final de mot.** Cal distingir-ne dos processos: a) el general *TI > [tsy] > [tss] > [ts] > [s]*, grafiat modernament *ç*, i b) *TI > [z]* per la resolució ràpida de la *i* en contacte amb la sibilant; *-ITIA > [eza] / [eza]*, català oriental i català occidental respectivament, grafiat *-esa*, o bé *[ea] / [ea]* (*cfr.* Badia, 1981: § 87, II; Coromines, 1971: 299.18). Exemples: **-TI > [s]:** *continença* [f. 13 v., II: v. 15], *valença* [f. 13 v., II: v. 16]; **-ITIA > [eza]:** *bonesa* [f. 6 r., I: v. 4], *gentilessa* [f. 20 r., I: v. 5], *altessa* [f. 20 r., I: v. 7], *gentilesa* [f. 40 r., I: v. 5], *flaquesa* [f. 47 v., XIII: v. 104], *nisesa* [f. 47 v., XIV: v. 109], *pobresa* [f. 47 v., XV: v. 120], *poquesa* [f. 47 v., XVI: v. 125], *riquesa* [f. 48 r., XVII: v. 133], *noblesa* [f. 48 r., XVII: v. 136], *destresa* [f. 48 r., XVIII: v. 144], *lleguesa* [f. 48 r., XIX: v. 152], *frenquesa* [f. 48 r., XX: v. 157]. El *Cançoner dels Masdovelles* no presenta cap exemple d'evolució **-ITIA > [ea]**, mantinguda fins avui en valencià central i meridional (*cfr.* Torruella, 1996: llistat alfabètic).

43. **Els grups romànics -M'N-, -M'R- i -M'L-.** En el primer dels casos es resol ja en aquesta època en *mbr*, a partir d'una etapa *m'r* segons s'ha

descriu (cfr. Badia, 1981: § 92, II; Coromines, 1971: 302.22). El segon dels grups romànics evoluciona directament a *mbr*, sense passar per l'etapa prèvia *m'r* (cfr. Badia, 1981: § 92, IV), i el tercer, es resol en *mbl* (Badia, 1981: § 92, III). Exemples: **-M'L > mbl**: *semble* [f. 13 r., IV: v. 30], *semblans* [f. 20 v., IV: v. 27], *semblant* [f. 20 v., II: v. 9; f. 150 v., III: v. 19]; **-MN- > -nn- > -n-**: *dopna* [f. 14 r., I: v. 8], *dona* [f. 14 v., VI: v. 41].

44. **El grup -ND-**. Per assimilació del segon element al primer, el grup llatí **-ND-** es resol en català en **-nn- > -n-**. A l'època antiga, el manteniment del grup s'ha de considerar cultisme, o bé occitanisme (cfr. Badia, 1981: § 80, IV). El pas del grup **-nd-** a **-nn-** és documentat, segons Bastardas, el 881 en un precepte de Carloman, fill de Lluís el Tartamut, a favor de l'església de Girona: «*in pago geronnense*», s'hi llegeix. El canvi ja és usual en els documents dels segles X i XI, segons aquest mateix autor (cfr. Bastardas, 1977: 43). Exemples: **-ND- > -n-**: *deman* [f. 10 v., II: v. 16], *anar* [f. 15 r., V: v. 38]; **-ND- > -nd-**: *esmenar* [f. 10 r., V: v. 34], *guandir* [f. 11 v., V: v. 39], *abundos* [f. 12 r., III: v. 21], *sender* [f. 12 v., I: v. 4], *entendre* [f. 13 r., IV: v. 27], *demendada* [f. 14 r., I: v. 5], *atenden* [f. 14 v., I: v. 3; f. 16 r., I: v. 4], *rendes* [f. 16 v., V: v. 34].

MORFOLOGIA

El nom

45. La desaparició de les distincions casuais sembla haver-se produït des del mateix origen de la llengua. Joan Bastardas, a propòsit si els barcelonins haurien pogut entendre el text dels Juraments d'Estrasburg, afirma que, referit a les distincions dels casos, «potser els resultaria més sorprenent la distinció entre el cas recte i el cas oblic, car pel que sabem, des de l'origen de la llengua, en el domini del català el nominatiu solament es mantenia en el predicat nominal del tipus dels que trobem en els diplomes del segle XI: 1029-1045 (orig. Pallars) *go fideles uos ... sere*. La primerenca pèrdua del nominatiu és potser el tret més característic del català enfront dels dialectes occitans» (Bastardas, 1977: 40). Exemples del cas recte: no trobo cap exemple de cas recte a la mà B [f. 150 v. - f. 151 v.], la raó és perquè correspon a un text escrit totalment en català; només hi trobem l'occitanisme *Dieu* [f. 150 v., II: v. 10], al costat de la forma catalana *Deu*, que hi apareix cinc vegades. A la mà A (subdivisió A1), en trobem força exemples: *Ffare per mi, gentils, a vos preguar* [f. 11 r., I: v. 6], *Cansatz e las vey son, e vau llenguin* [f. 11 r., II: v. 9], *Abandonatz me vey, vau er morin* [f. 11 r., II: v. 12], *Desamatz suy* [f. 11 v., III: v. 21].

46. **Substantius i adjectius.** El nostre text, escrit cap a la meitat del segle XV, ja no presenta, òbviament, cap resta de desinència llatina car aquesta es perdé en els començaments del català. Hi trobem, per tant, substantius i adjectius morfològicament ja assolits. Exemples: *mon* [f. 10 r., III: v. 17, v. 24], *flotes* [f. 10 r., III: v. 18], *homens* [f. 10 r., III: v. 18], *admiratius* [f. 10 r., III: v. 19], *parler* [f. 10 r., III: v. 21], *dona* [f. 10 r., III: v. 22, VI: v. 41], *senyora* [f. 10 r., III: v. 22], *tresor* [f. 10 r., III: v. 22], *discreta* [f. 150 v., I: v. 6], *raho* [f. 150 v., I: v. 7].

47. **El gènere.** Exposaré ací alguns exemples, habituals en aquesta època, de gènere en els substantius i adjectius, masculins i femenins, descrits per Moll (*cfr.* Moll, 1952: 182-187). A propòsit d'això, diré que no s'observa cap anomalia pel que fa a aquest aspecte gramatical al manuscrit del *Cançonier*, si més no dels fulls [f. 10 r.] a [f. 20 v.], i de [f. 150 v.] a [f. 151 v.], mans A (subdivisió A1) i B, respectivament.

Distinció de les formes catalanes masculina i femenina en els substantius. Exemples de substantius catalans masculins singulars: *mon* [f. 10 r., III: v. 17], *pacador* [f. 10 r., VI: v. 42], *cor* [f. 10 v., III: v. 19], *dia* [f. 10 v., IV: v. 27], *servey* [f. 11 r., V: v. 37], *bruyll* [f. 11 r., V: v. 39], *acuyll* [f. 11 r., V: v. 40], *parer* [f. 11 r., I: v. 4], *pler* [f. 11 v., III: v. 21], *cors* [*< corpus*] [f. 11 v., III: v. 22], *dol* [f. 11 v., III: v. 23], *estol* [f. 11 v., IV: v. 25], *jorn* [f. 11 v., VI: v. 43], *colp* [f. 12 r., I: v. 1], *amant* [f. 12 r., II: v. 9], *cap* [f. 12 r., IV: v. 30], *arbre* [f. 12 v., V: v. 37], *esparit* [f. 12 v., VI: v. 44], *sender* [f. 12 v., I: v. 4], *desaplech* [f. 13 r., II: v. 11], *bech* [f. 13 r., III: v. 23], *dan* [f. 12 r., II: v. 9], *esquern* [f. 13 r., IV: v. 30], *mal* [f. 13 r., V: v. 37], *acollimen* [f. 13 v., II: v. 9], *dart* [f. 13 v., II: v. 14], *pensamen* [f. 13 v., III: v. 17], *promes* [f. 13 v., III: v. 22], *esguart* [f. 13 v., IV: v. 26], *penser* [f. 13 v., IV: v. 32], *pensament* [f. 13 v., V: v. 37], *temps* [f. 14 r., II: v. 9; f. 150 v., I: v. 8], *voler* [f. 14 r., II: v. 13], *mot* [f. 12 r., III: v. 18], *esquiú* [f. 14 v., VI: v. 42], *punt* [f. 14 v., II: v. 12], *trebalh* [f. 15 v., I: v. 5], *remey* [f. 15 v., II: v. 13], *ffat* [f. 15 v., III: v. 17], *reclam* [f. 15 v., III: v. 23], *plant* [f. 16 r., I: v. 3], *consistori* [f. 16 v., III: v. 23], *ajutori* [f. 16 v., III: v. 24], *paubre* [f. 16 v., I: v. 1], *cas* [f. 17 r., II: v. 10], *bas* [f. 17 r., IV: v. 32], *seyn* [f. 17 r., V: v. 38], *desdeyn* [f. 17 r., VI: v. 43], *plazer* [f. 17 v., III: v. 22], *foch* [f. 18 r., V: v. 38], *jutgamen* [f. 18 r., II: v. 12], *oratori* [f. 18 r., II: v. 16], *acollimen* [f. 18 r., III: v. 17], *perperatori* [f. 18 v., IV: v. 31], *partir* [f. 18 v., V: v. 37], *vas* [f. 18 v., V: v. 40], *poch* [f. 19 r., III: v. 18], *rench* [f. 19 r., IV: v. 27], *fons* [f. 19 r., I: v. 3], *frau* [f. 19 v., IV: v. 26], *esper* [f. 19 v., IV: v. 30], *be* [f. 19 v., IV: v. 31], *guoig* [f. 19 v., IV: v. 31], *cavaller* [f. 19 v., IV: v. 31], *musol* [f. 19 v., VI: v. 45], *torn* [f. 19 v., VI: v. 47], *forn* [f. 20 r., VII: v. 51], *sojorn* [f. 20 r., VIII: v. 55], *juy* [f. 20 v., IV: v. 31], *duch* [f. 150 v., I: v. 3],

po[r]guador [f. 150 v., II: v. 15], *crim* [f. 150 v., II: v. 16], *ingust* [f. 150 v., II: v. 16], *agust* [f. 150 v., III: v. 17], *semblant* [f. 150 v., III: v. 19], *defalt* [f. 151 r., IV: v. 28], *fil* [f. 151 r., V: v. 33], *fill* [f. 151 r., V: v. 39], *senyor* [f. 151 v., VI: v. 41], *poble* [f. 151 v., VI: v. 44], *Creador* [f. 151 v., VII: v. 45], *rey* [f. 151 v., VII: v. 47].

Distinció de les formes catalanes masculina i femenina en els substantius. Exemples de substantius catalans masculins plurals: *trists* [f. 10 r., IV: v. 32], *mos dans* [f. 11 v., IV: v. 26], *mos jorns* [f. 11 v., V: v. 34], *mos seyns* [f. 12 r., I: v. 7], *mos juys* [f. 13 r., III: v. 21], *los mals* [f. 13 r., V: v. 37], *jonols* [f. 14 r., II: v. 6], *mos affayns* [f. 15 r., IV: v. 28], *peus* [f. 16 v., I: v. 7], *mos plors* [f. 16 v., I: v. 8].

Distinció de les formes catalanes masculina i femenina en els substantius. Exemples de substantius catalans femenins singulars: *ta riguer* [f. 2 r., I: v. 15], *Ma volentat* [f. 10 v., I: v. 7], *la vertat* [f. 10 v., IV: v. 29], *la jornada* [f. 11 r., VI: v. 41], *Ma mort* [f. 12 r., II: v. 10], *la pasta* [f. 12 r., IV: v. 26], *m'arma* [f. 12 v., VI: v. 42], *la fe* [f. 13 r., II: v. 16], *la porta* [f. 13 r., III: v. 20], *la senyoria* [f. 13 r., IV: v. 25], *la volta* [f. 13 r., V: v. 36], *la veu* [f. 13 r., V: v. 40], *la clau* [f. 13 r., VI: v. 42], *ma vellura* [f. 13 v., I: v. 2], *la cossa* [f. 14 r., I: v. 5], *vostra ma* [f. 14 v., V: v. 33], *vostra captivença* [f. 15 r., V: v. 35], *la deurada* [f. 15 r., VI: v. 41], *me dolor* [f. 15 v., II: v. 13], *ma sort* [f. 15 v., III: v. 17], *la lley* [f. 15 v., III: v. 20], *l'arma* [f. 15 v., III: v. 21], *Ma vida* [f. 15 v., III: v. 24], *ma dolor* [f. 15 v., IV: v. 26], *la mort* [f. 15 v., V: v. 34], *ma llenguor* [f. 16 r., V: v. 39], *la jen* [f. 16 r., VI: v. 41], *vostre bandera* [f. 17 v., IV: v. 32], *l'ora* [f. 18 v., I: v. 1], *vostra vestidura* [f. 18 v., II: v. 16], *qualque part* [f. 19 r., IV: v. 28], *tota veguada* [f. 19 r., V: v. 36], *la muller* [f. 151 r., V: v. 40], *vostra ma* [f. 151 v., VI: v. 43].

Distinció de les formes catalanes masculina i femenina en els substantius. Exemples de substantius catalans femenins plurals: *tantes dolors* [f. 16 r., III: v. 19], *tals fuyles e flors* [f. 16 v., IV: v. 27], *vostres valors* [f. 16 v., V: v. 35], *mes cançons* [f. 20 v., I: v. 5].

Distinció de les formes occitanes masculina i femenina en els substantius. Exemples de substantius occitans masculins singulars: *L'esperits* [f. 12 r., III: v. 17], *li temps* [f. 14 r., II: v. 9], *un pauch* [f. 14 v., I: v. 6], *lo paubre* [f. 16 v., I: v. 1], *le darts* [f. 16 r., II: v. 9], *lo plazer* [f. 17 v., III: v. 22], *le mons* [f. 19 r., V: v. 38].

Distinció de les formes occitanes masculina i femenina en els substantius. Exemples de substantius occitans masculins plurals: *Li lausinges* [f. 10 v., IV: v. 25], *li lausinger* [f. 12 r., IV: v. 28], *mos fayts* [f. 14 r., I: v. 3].

Distinció de les formes occitanes masculina i femenina en els substantius. Exemples de substantius occitans femenins singulars: *la nuyt* [f. 10 v., IV: v. 27], *la reyzos* [f. 13 r., III: v. 18], *vostra fauta* [f. 13 r., IV: v. 32], *m'aymia* [f. 15 v., IV: v. 30], *la sayzos* [f. 19 r., V: v. 38], *la rayzos* [f. 19 v., III: v. 17].

Distinció de les formes occitanes masculina i femenina en els substantius. Exemples de substantius occitans femenins plurals: *beutats* [f. 17 r., III: v. 24].

Distinció de les formes catalanes masculina i femenina en els adjectius. Exemples d'adjectius catalans masculins singulars: *un patit bruyll* [f. 11 r., V: v. 39], *bon acuyll* [f. 11 r., V: v. 40], *null pler* [f. 11 v., III: v. 21], *gran dol* [f. 11 v., III: v. 23], *bon amant* [f. 12 r., II: v. 9], *mon cansat cors* [f. 13 r., V: v. 40], *mon trist cor* [f. 13 r., VI: v. 42], *bell acollimen* [f. 13 v., II: v. 9], *voler amoros* [f. 14 r., II: v. 11], *mon trist cors* [f. 14 r., III: v. 21], *lo bon acuyll* [f. 14 r., III: v. 23], *cest fort cas* [f. 14 v., V: v. 40], *cor tan ardit* [f. 15 v., II: v. 15], *son gran estol* [f. 15 v., III: v. 21], *enguoxos turmen* [f. 16 r., I: v. 1], *bon socors* [f. 16 r., I: v. 8], *lo jorn inçert* [f. 16 r., III: v. 17], *algun be* [f. 16 v., I: v. 3], *al darer seyn* [f. 17 r., V: v. 38], *beneyt sent Graguori* [f. 18 v., VI: v. 44], *enses lo foch* [f. 19 r., III: v. 19], *lo cor e.l malvat vuyll* [f. 19 r., III: v. 21], *cor fello* [f. 19 r., I: v. 4], *mon bell caval·ler* [f. 19 v., IV: v. 31], *mon falç dir* [f. 20 r., II: v. 10], *duch bastart* [f. 150 v., I: v. 3], *lo temps dispost* [f. 150 v., I: v. 8], *lo po[r]guador just* [f. 150 v., II: v. 15], *lo fill mitga* [f. 151 r., V: v. 39], *lo poble mal* [f. 151 v., VI: v. 44], *mon rey huma* [f. 151 v., VII: v. 47].

Distinció de les formes catalanes masculina i femenina en els adjectius. Exemples d'adjectius catalans masculins plurals: *mals soberchs* [f. 14 v., I: v. 4], *jonolls nuus* [f. 16 v., I: v. 6], *mos vuylls falsos* [f. 17 r., IV: v. 25], *Mos vuylls malvats* [f. 17 v., III: v. 22], *bells dits* [f. 20 r., I: v. 5], *mon falç dir* [f. 20 r., II: v. 10].

Distinció de les formes catalanes masculina i femenina en els adjectius. Exemples d'adjectius catalans femenins singulars: *ma bell'aymia* [f. 10 v., I: v. 2], *gran dolor* [f. 11 v., II: v. 13], *ma bona ventura* [f. 13 v., II: v. 10], *bona continença* [f. 14 v., II: v. 10], *vostra gran excellença* [f. 15 r., IV: v. 26], *ma trista ventura* [f. 15 r., V: v. 40], *ma bone escriptura* [f. 15 r., VI: v. 44], *mala sort* [f. 15 v., I: v. 3], *me gran temor* [f. 16 r., V: v. 38], *trista mort* [f. 16 v., IV: v. 29], *bella dona plasent* [f. 17 r., V: v. 35], *baxa testa* [f. 17 v., I: v. 7], *pura ne llesta* [f. 17 v., II: v. 12], *dolorosa vida* [f. 17 v., II: v. 15], *plana la carrera* [f. 17 v., IV: v. 31], *ma gran ignorança* [f. 18 r., V: v. 39], *la justa balança* [f. 18 r., VI: v. 43], *ma sort cruel e dura* [f. 18 r.,

II: v. 11], *bella perlaria* [f. 18 v., I: v. 7], *nulla sort en ventura* [f. 18 v., II: v. 15], *greu dolor* [f. 19 r., IV: v. 30], *faç grogua guastada* [f. 19 r., IV: v. 32], *me gran dolor* [f. 19 v., III: v. 22], *La fffesta gran* [f. 20 r., VIII: v. 54], *forma no discreta* [f. 150 v., I: v. 6], *la megestat divina* [f. 151 r., IV: v. 29], *la dura dissiplina* [f. 151 r., IV: v. 30], *la cosa mal seguida* [f. 151 v., VI: v. 42], *merçe infinida* [f. 151 v., VII: v. 45], *mala vida* [f. 151 v., VII: v. 46].

Distinció de les formes catalanes masculina i femenina en els adjectius. *Exemples d'adjectius catalans femenins plurals:* *tantes dolors* [f. 16 r., III: v. 19], *punyens odors* [f. 16 v., IV: v. 26], *tals fuyles e flors* [f. 16 v., IV: v. 27], *vostres valors* [f. 16 v., V: v. 35], *jonolls nuus he mans* [f. 16 v., I: v. 6].

Distinció de les formes occitanes masculina i femenina en els adjectius. *Exemples d'adjectius occitans masculins singulars:* *lo cap cli* [f. 12 v., I: v. 7], *lo cor clus* [f. 15 v., I: v. 7], *le guay vuyll amoros e plesen* [f. 18 v., I: v. 6].

Distinció de les formes occitanes masculina i femenina en els adjectius. *Exemples d'adjectius occitans masculins plurals:* *jonols flechs* [f. 13 v., I: v. 6], *vostros nauts estats* [f. 17 v., I: v. 6].

Distinció de les formes occitanes masculina i femenina en els adjectius. *Exemples d'adjectius occitans femenins singulars:* *la plus gaya* [f. 13 v., IV: v. 31], *la mays valen* [f. 13 v., V: v. 33], *tota m'antendença* [f. 14 v., II: v. 11], *ffin'amor* [f. 16 r., VI: v. 42], *dona prous e valen* [f. 18 r., I: v. 1], *la gran beudor* [f. 19 r., IV: v. 29], *la crusel furtuna* [f. 19 r., V: v. 39], *pauruga ma* [f. 19 r., I: v. 7].

Distinció de les formes occitanes masculina i femenina en els adjectius. *Exemples d'adjectiu occitans femenins plurals:* *totes jens grezida* [f. 14 r., III: v. 17].

Trobem en el text algun cas d'adjectiu d'una sola terminació, evolucionat modernament cap a dues. Exemples: *playa fort* [f. 16 r., II: v. 11], *fort rebellio* [f. 150 v., II: v. 12].

48. **El nombre.** Pel que fa al plural, a més del que ja s'ha dit al punt 25 respecte a la fonètica, cal ara afegir els exemples següents: plurals dels mots acabats en -e àtona: *homens* [f. 10 r., III: v. 18], *jovens* [f. 39 r., V: v. 30]; plurals -s/-os: *usos* [f. 136 r., II: v. 11]; plurals -sts: *llests* [f. 18 v., II: v. 14], *trists* [f. 10 r., IV: v. 32; f. 16 r., I: v. 6; f. 22 v., I: v. 8; f. 31 v., VIII: v. 58], *prests* [f. 33 r., v. 4], *vists* [f. 37 v., V: v. 39]; plurals -sts > -st: *inguts* (injuts) [f. 47 r., IX: v. 68], *d'aquets* [f. 4 v., V: v. 35; f. 48 v., XXII: v. 174], *juts* [f. 122 v., VII: v. 49].

Els numerals

49. **Els cardinals.** De tots els numerals, només els corresponents de l'1 al 16 s'han mantingut en català (*cfr.* Badia, 1981: § 119, I). Respecte al número *mil* < MILLE ja és documentat amb la forma invariable des de l'època antiga. Exemples: *set* [f. 4 v., I: v. 1], *quatra* [f. 4 v., I: v. 1], *tres* [f. 4 v., I: v. 2], *catorza* [f. 4 v., I: v. 3], *nou* [f. 4 v., I: v. 7], *l'u* [f. 4 v., III: v. 19], *dos* [f. 4 v., III: v. 21], *dues* [f. 4 v., V: v. 33], *quatre* [f. 4 v., V: v. 34], *mil* [f. 14 r., I: v. 7; f. 151 r., V: v. 36].

50. **Els ordinals.** Pel que fa a aquests adjectius, cal destacar-ne la forma evolucionada del llatí de l'ordinal *quint* < QUINTU al costat de *cinquèn*, variant antiga de la moderna *cinquè*, així com les corresponents als cardinals *sis* i *set*. Exemples: *lo quint del que valeu* [f. 132 r., III: v. 19], *[lo] prime* [f. 1 v., I: v. 1], *lo primer* [f. 4 v., V: v. 39], *lo seguon* [f. 1 v., II: v. 9], *lo terçer* [f. 1 v., III: v. 17], *lo quart* [f. 1 v., IV: v. 25], *lo sinquen* [f. 1 v., V: v. 33], *lo sisen* [f. 1 v., VI: v. 41], *lo seten* [f. 1 v., VII: v. 49], *setenas* [f. 4 v., I: v. 1], *fill mitga* [f. 151 r., V: v. 39].

L'article

51. **L'article determinat masculí singular i plural.** És durant el segle VIII que les llengües romàniques consoliden ILLE/IPSE, que ja són articles. En català domina *ipse* fins al segle XII, a partir d'aquest segle sembla que el derivat d'ILLE s'imposa, i d'aquesta manera malgrat que *ipse* és l'article que domina en tots els documents del segle XI, ja s'hi ha trobat alguna mostra d'*ille*. En aquest manuscrit, doncs, només hi apareixen els articles derivats d'ILLE, òbviament. Exemples: *l'escoltar* [f. 10 r., IV: v. 27], *lo dormir* [f. 10 r., IV: v. 28], *e.l pacador* [f. 10 r., VI: v. 42], *lo ver* [f. 10 r., VI: v. 43], *lo temps* [f. 150 v., I: v. 8], *lo po[r]guador* [f. 150 v., II: v. 15], *lo crim* [f. 150 v., II: v. 16], *l'agust* [f. 150 v., III: v. 17], *lo fil* [f. 151 r., V: v. 33]. Al costat d'aquestes formes catalanes, n'apareixen d'altres d'occitanes, com ara *le* > *lo*: *le just e.l pacador* [f. 10 r., VI: v. 42], *li* > *els*: *Li lausinges* [f. 10 v., IV: v. 25], *Ar'es li temps* [f. 14 r., II: v. 9], *Puixs me ferich le darts primeramen* [16 r., II: v. 9], *e le guay vuyll* [f. 18 v., I: v. 6], *le mons, e mays li temps* [f. 19 r., V: v. 38].

52. **L'article determinat femení singular i plural.** Exemples: *la nuyt* [f. 10 v., IV: v. 27], *la vertat* [f. 10 v., IV: v. 29], *la jornada* [f. 11 r., VI: v. 41], *l'ora* [f. 12 v., I: v. 2], *l'arma* [f. 14 r., III: v. 20], *l'enpresa* [f. 150 v., I: v. 5], *la molt vil he fort rebellio* [f. 150 v., II: v. 12], *la megestat* [f. 151 r., IV: v. 29].

53. **Contracció de l'article amb les preposicions febles.** Exemples: *pels tres dons* [f. 1 v., III: v. 18], *del mon* [f. 10 r., III: v. 17, v. 24], *als trists* [f. 10 r., IV: v. 32].

54. **L'article personal.** Exemples: *d'En Johan duch* [f. 150 v., III: v. 18], *En Johan* [f. 150 v., I: v. 3]. Segons el que ja s'ha descrit, aquest article (provinent dels vocatius llatins *domne, domna*) s'usava antigament com a tractament de cortesia (Moll, 1952: 326), i en el nostre manuscrit només apareix aplicat a personatges de la noblesa, com ara el rei Joan II d'Aragó (títol del poema n° 162) i Joan d'Anjou, duc de Lorena i de Calàbria (ací consignat), fet que confirma l'afirmació de Moll.

55. **Els pronoms personals.** Per a la classificació d'aquest apartat, em serveixo de la proposada per Badia a la seva *Gramàtica històrica catalana*.

Formes independents i tòniques (Badia, 1981: § 122). *Primera persona. Singular.* Aquest pronom, provinent del llatí EGO > *eo > jo, té al text del *Cançonier* les següents ocurrencies: 124 vegades apareix grafiat jo, front a tan sols 2 per a la grafia yo. Les formes eu (5 ocurrencies), ieu (40) i yeu (88) que també apareixen en aquest manuscrit són clars occitanismes, malgrat que apareguin en texts catalans antics (cfr. Badia, 1981: § 122 nota 1; Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples de formes catalanes:** jo [16 v., I: v. 5; 20 r., VIII: v. 3]. **Exemples de formes occitanes:** yeu [10 r., VI: v. 43; 10 v., III: v. 20; 11 r., I: v. 7; 11 v., III: v. 24; 11 v., V: v. 33; 12 r., I: v. 4; 12 v., VI: v. 43; 12 v., VII: v. 49; 12 v., I: v. 6; 13 r., II: v. 14; 13 r., III: v. 20; 13 r., IV: v. 31; 13 v., II: v. 16; 13 v., III: v. 21; 14 r., III: v. 24; 15 r., V: v. 33; 15 r., V: v. 44; 15 r., II: v. 9; 16 r., II: v. 10; 16 v., V: v. 39; 17 v., II: v. 11; 17 v., IV: v. 31; 18 r., V: v. 40; 18 r., III: v. 18; 19 r., III: v. 20; 19 r., III: v. 22; 19 v., VI: v. 41; 20 r., I: v. 6; 20 r., II: v. 15; 20 v., I: v. 2], ieu [12 r., II: v. 16; 12 v., V: v. 37; 14 r., I: v. 5; 14 r., I: v. 8; 16 v., VI: v. 41; 18 v., IV: v. 28; 19 r., III: v. 23]. Malgrat que el pronom català tònic de primera persona jo aparegui 124 vegades en tot el text del *Cançonier* front a les 88 de l'occità yeu (més 40 amb la variant ieu), observem que en els fulls [10 r. a 20 v, 151 v. a 151 v] ací analitzats, la relació d'ocurrencies és de 30 del pronom occità yeu (més 7 sota la variant ieu) front a les tan sols 2 del català jo. Aquesta evident desproporció a favor de les formes occitanes es podria explicar tenint en compte l'espai temporal que va de l'any 1438 al 1467, ja que es tracta de les primeres poesies de Joan Berenguer de Masdovelles les quals es van «catalanitzar» a mesura que passaven els anys, segons han descrit els nostres filòlegs: «el procés simultani de catalanització i de desprovençalització del vehicle

lingüístic emprat en la poesia» (Riquer, 1951: 140) que sembla que comença en els nostres poetes del XIV i que culmina en els del XV, Ausiàs March sobretot. *Primera persona. Plural.* El nostre manuscrit conté 23 ocurrencies del pronom català de primera persona plural *nós* front a 3 de *nosaltres* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). No es pot afirmar, doncs, que «en el segle XV no era absoluta la substitució de *nós* per *nosaltres*» (Badia, 1981: § 122 i nota 4) per tal com la forma moderna hi és absolutament minoritària. **Exemples:** *nos* [f. 19 v., II: v. 16; f. 19 v., IV: v. 29; f. 2 r., II: v. 37; f. 2 r., II: v. 45; f. 3 v., X: v. 74], *nosaltres* [f. 82 v., VIII: v. 59]. *Segona persona. Singular.* El pronom tònic català de segona persona singular *tu* provinent del nominatiu llatí TU apareix en els nostre *Cançoners* 94 vegades (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). Encara hi havia en la llengua antiga, però esporàdicament, un altre pronom tònic de segona persona, el provinent de l'ablatiu llatí TIBI > *ti* (vide Badia, 1981: § 122). En el nostre *Cançoners*, no hi apareix cap vegada. **Exemples:** *tu* [f. 1 v., I: v. 1; f. 1 v., II: v. 9; f. 1 v., III: v. 17; f. 1 v., IV: v. 32; f. 2 r., I: v. 14 f. 2 r., II: v. 42; f. 2 r., III: v. 64; f. 2 v., IV: v. 79; f. 2 v., IV: v. 90; f. 2 v., V: v. 102]. Pel que fa l'ús dels pronoms personals *tu* i *vós* (vide el punt següent) és de notar que el primer s'usa en referir-se a Déu i a la Verge, i es deixa per al segon la dama i el rei. *Segona persona. Plural.* L'aparició de la forma moderna d'aquest pronom personal és palal.lela a la de la primera persona. És, per tant, un procés històric intern el que intervé en la seva aparició. El nostre *Cançoners* enregistra 3 vegades el pronom *vosaltres*. La forma *vós* hi apareix 156 vegades, però en aquest cas les ocurrencies recopilades per Torruella no fan diferència entre aquest pronom i el de la forma recolzada de segona persona plural *vos* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples:** *vos* [vós] [f. 10 r., III: v. 18; f. 10 r., IV: v. 26; f. 10 v., I: v. 1; f. 10 v., II: v. 11; f. 10 v., III: v. 20; f. 11 r., V: v. 34; f. 11 r., V: v. 40; f. 11 r., I: v. 5; f. 11 r., I: v. 6; f. 11 v., II: v. 15; f. 11 v., III: v. 22; f. 11 v., IV: v. 32; f. 11 v., V: v. 38; f. 12 v., V: v. 35]. *Tercera persona. Singular.* En el cas de les dues llengües contingudes en el nostre manuscrit, seguint la norma de les altres llengües romàniques d'emprar els derivats dels demostratius llatins **ILLE**, **ILLA** per a aquest pronom (cfr. Badia, 1981: § 122), hi ha prou variació de formes respectivament. Per al català, s'hi recullen 50 ocurrencies per a la forma *ell*, i 1 per a la variant *elh*, ortogràficament occitana. El femení compta amb 44 exemples de la forma *ella*, 1 per a *ella*, i 1 per a *elle* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples:** *ell* [f. 10 r., III: v. 23; f. 13 v., III: v. 19; f. 150 v., I: v. 5; f. 151 r., IV: v. 30; f. 151 v., VI: v. 42], *ella* [f. 17 r., III: v. 23; f. 19 v., III: v. 24; f. 20 v., II: v. 13]. *Tercera persona. Plural.* Les formes

romàniques, i doncs les catalanes i occitanes, deriven de l'acusatiu **ILLOS** > *ells*, **ILLAS** > *elles*. El *Cançoner dels Masdovelles* recull 24 vegades el pronom *ells*, per 1 vegada el femení *ellas*. **Exemples:** *ells* [f. 17 r., IV: v. 26; f. 17 r., IV: v. 30; f. 20 r., II: v. 12].

Formes recolzades plenes (Badia, 1981: § 123). *Primera persona. Singular.* Aquest pronom, provinent del llatí **ME**, apareix 443 vegades al nostre *Cançoner* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples:** [f. 10 r., VI: 44; f. 10 v., I: 8; f. 10 v., II: 10; f. 11 r., V: 33; f. 11 r., VI: 43; f. 11 r., I: 4; f. 11 r., I: 5; f. 11 r., I: 7; f. 11 r., II: 11; f. 11 r., II: 12; f. 11 v., III: 18; f. 11 v., III: 23; f. 11 v., IV: 25]. *Primera persona. Plural.* Provenent del llatí **NOS**, el pronom *nos* hi és consignat 12 vegades al manuscrit (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples:** *Dant-nos* [f. 2 r., II: v. 41], *Lo Fill pregant nos leu la plaga dura* [f. 3 v., X : v. 75]. *Segona persona. Singular.* Prové del llatí **TE** > *te*. Apareix al *Cançoner* 22 vegades sota la forma *te*, i 36 amb la variant *ta* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples:** *Ta seluda e Jesus consebist* [f. 1 v., I: v. 4], *Lo sinquen guoig que.l Ffill ta volch donar* [f. 1 v., V: v. 33], *Star ta feu, puixs ab gent infnida* [f. 1 v., V: v. 39], *E per los bons ta volgu[i]st encarnar* [f. 5 v., II: v. 11], *Donat t'es so que demanar ta plau* [f. 6 r., IV: v. 30], *Car te romas insigna dignitat* [f. 1 v., I: v. 8]. *Segons persona. Plural.* El pronom *vos* (< llatí **VOS**) hi és recollit fins a 156 vegades per Torruella, front a les 400 de la forma reduïda *us* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples:** *D'esser venguts, quant houen vos perlar* [f. 10 r., IV: v. 26], *Que res no.us vey vos pusquen esmendar* [f. 10 r., V: v. 34], *Sauber e seyn vos a Dieu volgut dar* [f. 10 r., V: v. 35], *Par vos troben* [f. 10 r., V: v. 40], *Mas permatets vos prech d'amors, com suyll* [f. 11 r., VI: v. 44], *Ffrau fiu no may; dona: tinch-vos en car* [f. 11 v., IV: v. 29], *Retretz vos fay, mi-doncs tan excellen* [f. 11 v., VI: v. 41], *Albir-m'o be: mala leyals vos fuy* [f. 11 v., VI: v. 44], *De cert vos dich, dona, que.l pensamen* [f. 13 v., III: v. 17], *En meyns vos plau mon greu plant escoltar* [f. 14 v., I: v. 7], *E cobrar tot quant Dieu vos ja donat* [f. 150 v., II: v. 10], *E ffins avuy vos ha Deu ajudat* [f. 150 v., II: v. 11]. *Tercera persona. Singular.* Són els pronoms de règim directe masculí *lo* < **ILLU**, femení *la* < **ILLA**, neutre *ho* < **HOC**; règim indirecte masculí i femení *li* < **ILLI**, forma concorreguda per *hi* < **IBI** (cfr. Badia, 1981: § 123). **Exemples:**

masculí lo: *E-z ayço tot molt clar vey que no.l basta* [f. 12 r., III: v. 22], *Si.m volets be, mostrats-lo.m en joven* [f. 13 v., I: v. 1], *Pero be crech que no.l fes fentamen* [f. 13 v., IV: v. 25], *Mas que.l feu ffer amors lleyals e pura* [f. 13 v., IV: v. 27], *Digau-lo.m tost, car ja.m trop tan costret* [f. 14 r., III: v. 19], *Ab totts aquells qui l'an volgut seguir* [f. 151 r., III: v. 23].

femení la: *Ma mort, pus vol mi-doncs que la seguescha* [f. 12 r., II: v. 10], *Be.m plau la mort, si be no la maresch* [f. 12 r., II: v. 11], *Pus la.m da leys a qui platz la marescha* [f. 12 r., II: v. 12], *Ges no say nulls al mon qui la.m recuylla* [f. 12 v., V: v. 41].

neutre ho: *Quan los dizeu res, fayts-ho.b tal dolsor* [f. 10 r., IV: v. 30], *Acordat vinch fer-ho, ma bell'aymia* [f. 10 v., I: v. 2], *Dir tot de cert ho pusch, car suy al punt* [f. 11 r., I: v. 2], *Dir-ho pusch cert: perduitz suy al jorn d'uy* [f. 11 v., VI: v. 43], *Albir-m'ò be: mala leyals vos fuy* [f. 11 v., VI: v. 44], *Ffas-ho de grat, car plau-li me.n pastescha* [f. 12 r., II: v. 14], *Amors ho fay, car vey del tot me guasta* [f. 12 r., III: v. 18], *E fets-ho, doncs, ab voler amorós* [f. 14 r., II: v. 11].

masculí i femení li: *Ne-z a mey uyll altre no li.n agrada* [f. 10 v., III: v. 21], *Clam-li merçe: no.m vol ni l'aballesch* [f. 12 r., I: v. 3], *Ffas-ho de grat, car plau-li me.n partescha* [f. 12 r., II: v. 14], *Deu li dera, per son emprendre vil* [f. 151 r., IV: v. 31].

masculí i femení hi: *Vau-me.n del mon; sens plus dir m'ich partesch* [f. 12 r., II: v. 13], *Que-z en dir mal de vos null pler no-γ trop* [f. 20 v., V: v. 34], La forma *Tercera persona. Plural*. Quant al plural, hi ha 194 formes recolzades plenes masculines, *los* < **ILLOS** (cfr. Rabella, 1998: 262); el femení compta amb 48 formes *les* < **ILLAS**. En català antic, coexistien les solucions **ILLOS** > *los* i * **ILLURUM** > *llur* (Badia, 1981: § 123), que apareix en el nostre manuscrit 4 vegades grafiat *lur* i 42 sota la forma *llur* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples:**

masculí los: *Admiratius los vey trestots estar* [f. 10 r., III: v. 19], *Quant viste.us an, e hoig-los en alt dir* [f. 10 r., III: v. 20], *E mirats-los en sso mot plasenter* [f. 10 r., IV: v. 29], *Quan los dizeu res, fayts-ho.b tal dolsor* [f. 10 r., IV: v. 30], *Blesmar-los dech, que tot lo mal que pas* [f. 17 r., IV: v. 29], *Dona, car say los ffes trop bon acuyll* [f. 17 v., IV: v. 30].

forma llur: *E-z als trists tots feu pessar llur dolor* [f. 10 r., IV: v. 32], *A molts, com llur grieu mal van descobrin* [f. 15 v., IV: v. 28]. *Pronom adverbial en*. Procedent del llatí **INDE** > *ne*, després *en*. **Exemples:** *Contens ne suy, atorch aser vençutz* [f. 11 v., IV: v. 31], *Guandir no pusch de mort, contens ne suy* [f. 11 v., V: v. 39], *D'on en pendray mort eres ssotamen* [f. 16 r., V: v. 40].

Formes recolzades reduïdes (Badia, 1981: § 124). *Reducció per proclisi*. Les formes anteriorment referides es redueixen davant paraula que comença per vocal. *Me* > *m'*. Aquesta reducció és recollida 381 vegades al manuscrit del Cançoner. **Exemples:** *D'amar m'estes, abans d'aver mes*

dan [f. 10 v., II: v. 12], *Ffayt m'an cest mal ab llur gran tritxaria* [f. 10 v., IV: v. 26], *Mals e affayns m'an duyt a fer cest clam* [f. 11 v., II: v. 16], *Jaquit m'a leys al llach, dich cert lo ver* [f. 11 v., III: v. 19], *Albir-m'o be: mala leyls vos fuy* [f. 11 v., VI: v. 44], *Un colp mortal m'a dat Amor, de fresch* [f. 12 r., I: v. 1]. *Te > t'*, hi apareix 26 cops. **Exemples:** *Deu ver e-z hom, t'aparech per amor* [f. 1 v., IV: v. 28], *E t'encarnist* [f. 2 r., I: v. 6], *Qui t'a hofes* [f. 2 r., II: v. 34]. *Se > s'*, 109. **Exemples:** *Qui per gran por, s'enaven amagant* [f. 1 v., VI: v. 44], *No.us puix llexar: ten fort s'es avensada* [f. 10 v., II: v. 13]. *Lo > l'*, comptem amb 392 exemples, dels quals s'han de restar els de *lo* article determinat masculí. **Exemples:** *E ell qui l'aura se pot del tot taner* [f. 10 r., III: v. 23], *Clam-li merçe; no.m vol ni l'aballesch* [f. 12 r., I: v. 3]. *Ne > n'*: **exemples:** *Ab tot que may n'egui en fruyt ni fuyll* [f. 10 v., II: v. 15], *Tan ffort, que ges un mot n'osa perlar* [f. 15 v., I: v. 8], *Pus n'e perdut força, seny he seber* [f. 17 r., III: v. 20]. Reducció per enclisi. És el cas de les formes febles precedides per paraula acabada en vocal. **Exemples de me > 'm:** *Tant que no.m pens que rey en cavaller* [f. 10 r., V: v. 39], *Ab tot que.m trop eres fort malanan* [f. 10 v., I: v. 4], *Ay!, be.m recort digues l'autrier, perlan* [f. 10 v., II: v. 9], *No.m diguats, donchs, si.us pleyra, d'er'anan* [f. 10 v., III: v. 17]. La reducció d'aquest pronom apareix al nostre *Cançoner* 745 vegades. **Exemples de te > 't:** *Lo quart guoig fonch qui.t vench de gran dolor* [f. 1 v., IV: v. 25], *Car pus avant res no.t calech duptar* [f. 1 v., IV: v. 29], *E mira.t be entre los seus estant* [f. 1 v., V: v. 37], *Munta.t al sel mes de molt triunfant* [f. 1 v., V: v. 40], *Donchs, si.t pleura* [f. 2 r., I: v. 19], *Mas que abans, si.t demanan perdo* [f. 2 v., IV: v. 83], *C'a tu, Senyor, de so.t soplich* [f. 2 v., V: v. 101]. Aquest cas, hi apareix 78 vegades (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples de se > 's:** *No.n veyrets un qui.s mostre penadir* [f. 10 r., IV: v. 25], *Per vos troben, ne.s fara per null for* [f. 10 r., V: v. 40], *Si co.s pertayn a leys tan accellen* [f. 13 v., V: v. 36], *Dona de be: pus mon voler no.s cança* [f. 14 v., VI: v. 41], *Com ges no.s mou de vos amar un poch* [f. 19 r., III: v. 18], *De mal en be no.s muda, sol per una* [f. 19 r., VI: v. 45]. La reducció d'aquest pronom febles és recollida al *Cançoner dels Masdovelles* 184 vegades (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples de nos > 'ns:** *Que.ns promatem, assent sols tots abdos* [f. 19 v., III: v. 20], *Que.l jorn qu'ay dit, que.ns trobam nos ensemps* [f. 19 v., IV: v. 29], *Vinguem qui.ns vol* [f. 2 r., II: v. 39], *E da.ns saber* [f. 2 v., V: v. 96], *Viscam que.ns vullas perdonar* [f. 2 v., V: v. 97]. Hi trobem 85 casos de reducció d'aquest pronom, al *Cançoner* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples de lo > 'l:** *E-z ayço tot molt clar vey que no.l basta* [f. 12 r., III: v. 22], *Tenits-l'ab vos, car, si no.l dau recuyll* [f. 12 v., V: v. 39], *Pero be crech que no.l fes fentamen* [f. 13 v., IV: v. 25],

mas que.l feu ffer amors lleyals e pura [f. 13 v., IV: v. 27], *Ne.l vull tenpoch, ne.m plau eres pus dir* [f. 18 v., VI: v. 42]. Els casos de reducció de *lo* > *l* són 295 en tot el manuscrit (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples de *los* > *ls***: *Per que.ls del mon son de mort deslliurats* [f. 1 v., VII: v. 52], *No.ls digues no* [f. 2 v., IV: v. 85], *Mas da.ls lo do* [f. 2 v., IV: v. 86]. **Exemples de *ne* > *n***: *No.n veyrets un qui.s mostre penadir* [f. 10 r., IV: v. 25], *Yeu, qui.u dich er, no.n say dir jens lo ver* [f. 10 r., VI: v. 43], *Ab tot me.n fas, si com vazets, actor* [f. 10 r., VI: v. 44], *Ne-z a mey uyll altre no li.n agrada* [f. 10 v., III: v. 21], *Millor no.n say ne ten avalorada* [f. 10 v., III: v. 22], *No consintats l'esperit flach se.n duylla* [f. 12 v., VI: v. 44], *Per que.n vau er cansatz, ab lo cap cli* [f. 12 v., I: v. 7]. La reducció d'aquest pronom apareix al nostre *Cançoner* 233 vegades (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). **Exemples de *vos* > *us***: *Quant viste.us an, e hoig-los en alt dir* [f. 10 r., III: v. 20], *Que res no.us vey vos pusquen esmenar* [f. 10 r., V: v. 34], *Tan habundos, que.us fayts a tots grezir* [f. 10 r., V: v. 36], *Pus vey que.us plau per vos vaga rodan* [f. 10 v., I: v. 1], *De mi, qui.us ay del tot abandona[da]* [f. 10 v., I: v. 6], *No.us puix llexar, ten fort s'es aven-sada* [f. 10 v., II: v. 13], *L'amor que.us port car per mi sots amada* [f. 10 v., II: v. 14], *No.us deman als mas que.m virasets l'uyll* [f. 10 v., II: v. 16]. Aquest cas de reducció del pronom *vos* apareix 400 vegades al *Cançoner* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica), front a les 156 del manteniment. Només en les cinc primeres estrofes [f. 10 r., III-IV-V/ 10 v., I-II] hi és consignat 8 vegades. **Exemples de *ho* > *u***: *Que.u lexen tot, solas e lo dormir* [f. 10 r., IV: v. 28], *Be.u saben cert le just e.l pacador* [f. 10 r., VI: v. 42], *Yeu, qui.u dich er, no.n say dir jens lo ver* [f. 10 r., VI: v. 43], *Per me, que.us tem, ne.u seubra james nuyll* [f. 10 v., IV: v. 31], *Cauz'axi fort, ne.u pens, en m'o albir* [f. 18 v., IV: v. 30].

Els demostratius

56. L'ús de les formes simples en català a l'època antiga està documentada, per bé que és molt més freqüent l'ús de les formes reforçades. La raó és que ja en llatí vulgar les formes simples s'havien desgastat molt, fet que provocà la necessitat de recompondre-les. Exemples: CASCUNU > *cascu* [f. 4 v., I: v. 3], ECCE-ILLU > *cells* [f. 10 r., IV: v. 31; f. 14 v., I: v. 6; f. 20 v., IV: v. 27], ECC-ILLU > *cell* [f. 14 r., I: v. 3; f. 20 r., VII: v. 52], ECCE-HOC > *ço* [f. 10 v., I: v. 8; f. 13 r., III: v. 18; f. 13 v., IV: v. 29; f. 20 r., III: v. 17], ECCE-ISTE > *cest* [f. 10 v., IV: v. 26; f. 11 v., II: v. 16; f. 14 v., V: v. 40], ISTA > *esta* [f. 14 r., I: v. 1], ISTE > *est* [f. 18 v., V: v. 37], *ACCU-HOC > *ayço* [f. 12 r., III: v. 22; f. 13 r., V: v. 34], *ACCU-ILLU > *aquell* [f. 13 r., III: v. 24], *ACCU-ISTE > *aycest* [f. 15 r., V: v. 35], *ACCU-

ILLU > *aycelh* [f. 15 v., II: v. 9], ECCE-HOC > *ssò* [f. 16 v., V: v. 37; f. 19 r., V: v. 35], ACCU-ISTE > *aquest* [f. 17 r., II: v. 9], ECCE-ISTA > *cesta* [f. 20 v., II: v. 10], *ACCU-ILLU > *aquells* [f. 151 r., III: v. 23]. Hi documentem la locució *tot lo mon*, equivalent al demostratiu *tothom*, encara viva en valencià comú a [f. 5 v., V: v. 33].

Del buidatge parcial que he fet dels demostratius de les mans B i A (subdivisió A1), se'n desprèn que el criteri lingüístic seguit per l'autor ha estat el de l'ús d'aquelles formes catalanes -ja desaparegudes en el registre parlat d'aquella època- més acostades a les occitanes, per exemple, l'ús dels demostratius *cest*, *cesta*, *ayço*, probablement per donar un color més lingüísticament trobadoresc al text.

57. Els possessius

Formes plenes. Primera persona. Exemples: *senyor meu* [f. 5 v., II: v. 9].

Formes plenes. Segona persona. Exemples: *Per merits teus* [f. 1 v., V: v. 36], *lo teu* [f. 1 v., VII: v. 51].

Formes plenes. Tercera persona. Exemples: *entre los seus stant* [f. 1 v., V: v. 37].

Formes reduïdes. Exemples: *ton Fill* [f. 1 v., II: v. 12], *ta rigoor* [f. 2 r., I: v. 15], *tos vots* [f. 2 v., IV: v. 79], *ta merçe* [f. 2 v., IV: v. 87], *son parlar* [f. 10 r., III: v. 21], *ma bell'aymia* [f. 10 v., I: v. 2], *ma volentat* [f. 10 v., I: v. 7], *mon voler* [f. 10 v., III: v. 19], *mon servey* [f. 11 r., V: v. 37], *mon parer* [f. 11 r., I: v. 4], *mon cor* [f. 11 v., II: v. 10; f. 13 r., II: v. 9], *mon cors* [f. 11 v., III: v. 22], *mos dans* [f. 11 v., IV: v. 26], *mos jorns finats* [f. 11 v., V: v. 34], *mos seyns* [f. 12 r., I: v. 7], *ma mort* [f. 12 r., II: v. 10], *mon ajust* [f. 13 r., II: v. 12], *mos mals* [f. 13 r., II: v. 13], *mos juys* [f. 13 r., III: v. 21], *mon dan* [f. 13 r., IV: v. 28], *ma sort* [f. 14 r., V: v. 38], *ma llenguor* [f. 16 r., V: v. 39], *mon senyor* [f. 151 v., VI: v. 21], *mon rey huma* [f. 151 v., VII: v. 47].

Diversos posseïdors. Primera i segona persones. Exemples: *vostron estol* [f. 11 v., IV: v. 25], *vostra desconaxença* [f. 14 v., I: v. 2], *vostra gran excellença* [f. 15 r., IV: v. 26], *vostres valors* [f. 16 v., V: v. 35], *vostron des-deyn* [f. 17 r., VI: v. 42], *vostres grans beutats* [f. 17 v., I: v. 5], *vostros naus estats* [f. 17 v., I: v. 6], *vostre forn* [f. 20 r., VII: v. 51], *vostro poder* [f. 85 bis v., VI: v. 42].

Tercera persona. Exemples: *En lo loch llur* [f. 2 r., III: v. 63], *llur dolor* [f. 10 r., IV: v. 32], *llur gran tritxaria* [f. 10 v., IV: v. 26], *llur* [f. 15 v., IV: v. 28].

58. Els indefinits

Per a la classificació dels pronoms indefinits i de l'article indeterminat, m'he servit de l'establerta per Badia (*cfr.* Badia, 1981: § 138, 139 i 140). D'acord amb ella, hi ha: a) ***indefinites llatins conservats*** i b) ***indefinites d'adaptació o creació romàniques***. Exemples a): *De dona tal* [f. 10 r., III: v. 22], *del tot taner* [f. 10 r., III: v. 23], *No.n veyrets un* [f. 10 r., IV: v. 25], *E-z als trists tots* [f. 10 r., IV: v. 32], *e molt alta de cor* [f. 10 r., V: v. 38], *Tant, que no.m pens* [f. 10 r., V: v. 39], *fara per null for* [f. 10 r., V: v. 40], *Be.u saben cert* [f. 10 r., VI: v. 42], *altre no li.n agrada* [f. 10 v., III: v. 21], *als no vuyll* [f. 10 v., III: v. 23], *los quals null no sabia* [f. 11 r., V: v. 35], *En pauch no muyr* [f. 11 r., V: v. 36], *Ges no say nulls* [f. 12 v., V: v. 40], *ni de vos als no vuyll* [f. 12 v., VI: v. 45], *nengun bon past* [f. 12 r., IV: v. 25], *de mon dan quin que sia* [f. 13 r., IV: v. 28], *sens nulla revolta* [f. 14 r., V: v. 39], *pus nulls ges no.us enpatxa* [f. 14 r., II: v. 9], *Que poch se.n falh* [f. 14 r., III: v. 20], *llençant man greu ssospir* [f. 15 r., V: v. 33], *ab plor, man grieu ssospir Llensant* [f. 15 v., II: v. 11], *algun patit remey* [f. 15 v., II: v. 13], *que tenits cascun jorn* [f. 20 r., VIII: v. 54], *qui algun temps fonch bona* [f. 150 v., II: v. 14], *qualsevol ingust* [f. 150 v., II: v. 16]. Exemples b): *Que res no.us vey* [f. 10 r., V: v. 34], *eres fort malanant* [f. 10 v., I: v. 4], *calque busca* [f. 13 r., VI: v. 44], *En qualque part* [f. 14 v., IV: v. 28], *Nulls homs del mon* [f. 15 r., II: v. 14], *sso que no pens, en re* [f. 16 v., V: v. 37], *E gens no pot* [f. 16 v., I: v. 4].

El verb: tema de present

59. ***Present d'indicatiu***. Consideraré tan sols algunes formes, més interessants dels del punt de vista lingüístic, i entre elles, hi ha la terminació de la primera persona del singular. Llevat d'una part dels verbs de la II^a i de la III^a conjugacions, que la tenen en -c, el català va mantenir fins al segle XIV l'evolució fonètica pròpia, és a dir, les formes sense desinència en tots els verbs. Hi havia, però, determinades formes verbals, sobretot les de 1ª persona del present d'indicatiu dels verbs de la I^a conjugació, en què darrere el radical s'inseria una vocal [e] en grups consonàntics que l'exigien com a suport [kómpre], [párle], etc. tal com es produïa en formes com /torr/ > [tórre], /pérdr/ > [pérdre], /kawr/ > [kávre], etc. Això donava al sistema verbal una duplictat de formes en el sistema fonètic: n'hi havia que eren caracteritzades per la presència d'una [e] darrere el radical, mentre que d'altres es caracteritzaven per l'absència de vocal (Duarte-Alsina, 1984: 212). **Exemples en català sense desinència:** *conffes* [f. 95 v. I: v. 1], *hoig* [f. 10 r., III: v. 20], *dich* [f. 10 r., VI: v. 43], *vinch* [f. 10 v., I: v. 2], *trop* [f. 10 v., I: v. 4], *recort* [f. 10 v., II: v. 9], *port*

[f. 10 v., II: v. 14], *deman* [f. 10 v., II: v. 16], *am* [f. 10 v., III: v. 23], *vuyll* [f. 10 v., III: v. 23], *tem* [f. 10 v., IV: v. 31], *muyr* [f. 11 r., V: v. 36], *pusch* [f. 1 r., V: v. 40], *son* [f. 11 r., I: v. 3], *deig* [f. 11 r., I: v. 5], *Ffalh* [f. 11 r., II: v. 11], *pas* [f. 11 v., II: v. 13], *tinch* [f. 11 v., III: v. 17], *sent* [f. 11 v., III: v. 23], *fas* [f. 11 v., III: v. 23], *amach* [f. 11 v., IV: v. 28], *atorch* [f. 11 v., IV: v. 31], *despuyll* [f. 12 v., V: v. 37], *remuyll* [f. 12 v., VI: v. 47], *cuyt* [f. 12 v., I: v. 1], *pens* [f. 12 v., I: v. 2], *maldich* [f. 13 r., II: v. 13], *coneck* [f. 13 r., V: v. 33], *duch* [f. 13 r., V: v. 38], *valch* [f. 13 v., I: v. 7], *plach* [f. 13 v., II: v. 13], *esper* [f. 13 v., III: v. 21], *dech* [f. 13 v., IV: v. 29], *sper* [f. 14 r., III: v. 18], *he* [f. 14 v., V: v. 37], *dolch* [f. 15 r., II: v. 13], *ffratur* [f. 15 r., III: v. 19], *albir* [f. 15 r., IV: v. 25], *m'ecost* [f. 15 r., V: v. 34], *desig* [f. 15 r., VI: v. 42], *guos* [f. 15 v., II: v. 11], *vaig* [f. 15 v., II: v. 11], *pert* [f. 15 v., III: v. 21], *estich* [f. 16 r., V: v. 39], *hador* [f. 16 r., V: v. 43], *comens* [f. 16 r., I: v. 3], *lleix* [f. 17 r., IV: v. 25], *reprench* [f. 17 v., IV: v. 29], *moch* [f. 18 r., VI: v. 41], *clam* [f. 18 r., I: v. 1], *pas* [f. 18 r., III: v. 18], *planch* [f. 18 v., IV: v. 25], *jur* [f. 18 v., IV: v. 27], *coman* [f. 18 v., VI: v. 44], *duyll* [f. 19 r., III: v. 22], *prench* [f. 19 r., IV: v. 26], *m'acort* [f. 19 r., V: v. 34], *me part* [f. 19 r., I: v. 5], *comjat* [f. 19 v., I: v. 5], *me pinet* [f. 20 r., I: v. 1], *sso* [f. 20 r., II: v. 9], *blasm* [f. 20 r., II: v. 11], *pres* [f. 20 r., II: v. 12], *tir* [f. 20 v., V: v. 36], *mir* [f. 20 v., VI: v. 42], *crech* [f. 150 v., I: v. 7; f. 151 r., IV: v. 25; f. 151 v., VII: v. 48], *veig* [f. 150 v., I: v. 8], *pens* [f. 150 v., II: v. 13; f. 151 r., V: v. 39]. **Exemples en català amb desinència:** *dupte* [f. 17 r., V: v. 38], **Exemples en occità sense desinència:** *vey* [f. 10 r., III: v. 17], *say* [f. 10 r., VI: v. 4], *ay* [f. 10 v., I: v. 6], *duyll* [f. 10 v., I: v. 8], *suy* [f. 11 r., I: v. 2], *fay* [f. 11 v., V: v. 40], *vau* [f. 12 r., II: v. 13], *fir* [f. 12 v., VII: v. 49], *crey* [f. 13 r., IV: v. 29], *fau* [f. 14 v., I: v. 8], *ssopley* [f. 15 v., II: v. 16], *ferich* [f. 16 r., II: v. 9], *pris* [f. 20 r., III: v. 17]. **Exemples en occità amb desinència:** *sovengue* [f. 11 r., VI: v. 41], *plori* [f. 18 v., IV: v. 32], *mori* [f. 18 v., VI: v. 43].

60. **Present de subjuntiu:** *pusquen* [f. 10 r., V: v. 34], *vaga* [f. 10 v., I: v. 1], *tropiam* [f. 14 v., IV: v. 27], *vullats* [f. 14 v., VI: v. 42], *fassats* [f. 15 r., III: v. 17], *aya* [f. 17 v., II: v. 16], *mogau* [f. 18 r., VI: v. 42], *sepjats* [f. 18 v., V: v. 33], *puxa* [f. 18 v., V: v. 38], *servecha* [f. 19 r., III: v. 23], *fenescha* [f. 19 r., III: v. 24], *degua* [f. 20 v., I: v. 2], *tingua* [f. 20 v., II: v. 9], *desceba* [f. 20 v., II: v. 13], *estreba* [f. 20 v., II: v. 16], *aga* [f. 151 r., V: v. 38], *sia* [f. 151 v., VI: v. 42], *tornen* [f. 151 v., VII: v. 47], **Formes apocopades del SP en verbs de la I^a conjugació:** *Torns* [f. 2 r., I: v. 16], *dons* [f. 2 v., IV: v. 79], *fall* [f. 2 v., V: v. 111], *tall* [f. 2 v., V: v. 112], *bast* [f. 17 r., V: v. 38]. **Les formes incoatives.** L'increment -esc- d'aquesta mena de verbs és el més general durant l'època medieval en català oriental, i avui conservat,

generalment, a Mallorca (cfr. Moll, 1952: § 348). El *Cançonner* documenta també formes incoatives amb l'increment -isc-, propi, segons aquest autor, del català occidental (cfr. Moll, 1952: § 348). Exemples: *complischa* [f. 35 r., VI: v. 44], *corragischa* [f. 35 r., VII: v. 45], *lagischa* [f. 35 r., VII: v. 48].

61. **Imperatiu:** *digues* [f. 11 r., VI: v. 42], *cuytau* [f. 150 v., I: v. 1], *vullau* [f. 151 r., III: v. 21], *suplicau* [f. 151 v., VI: v. 41], *fassa* [f. 151 v., VI: v. 43], *donau* [f. 151 v., VII: v. 46].

62. **Infinitiu: Formes catalanes:** *venir* [f. 10 r., III: v. 17], *mirar* [f. 10 r., III: v. 18], *estar* [f. 10 r., III: v. 19], *dir* [f. 10 r., III: v. 20], *ser* [f. 10 r., III: v. 24], *penadir* [f. 10 r., IV: v. 25], *eser* [f. 10 r., IV: v. 26], *perlar* [f. 10 r., IV: v. 26], *escoltar* [f. 10 r., IV: v. 27], *dormir* [f. 10 r., IV: v. 28], *pessar* [f. 10 r., IV: v. 32], *fallir* [f. 10 r., V: v. 33], *dar* [f. 10 r., V: v. 35], *fer* [f. 10 v., I: v. 2], *viure* [f. 10 v., I: v. 3], *amar* [f. 10 v., II: v. 12], *aver* [f. 10 v., II: v. 12], *llexar* [f. 10 v., II: v. 13], *voler* [f. 10 v., III: v. 19], *maraxer* [f. 11 r., I: v. 1], *morir* [f. 11 r., I: v. 3], *parer* [f. 11 r., I: v. 4], *clamar* [f. 11 r., I: v. 5], *preguar* [f. 11 r., I: v. 6], *restaurar* [f. 11 v., II: v. 13], *deslliurar* [f. 11 v., II: v. 14], *seguir* [f. 11 v., IV: v. 25], *trobar* [f. 11 v., IV: v. 30], *aser* [f. 11 v., IV: v. 31], *ffenir* [f. 11 v., V: v. 40], *albir* [f. 11 v., VI: v. 44], *trenquar* [f. 12 3., II: v. 16], *tenir* [f. 13 r., III: v. 22], *entendre* [f. 13 r., IV: v. 27], *partir* [f. 13 r., V: v. 34], *servir* [f. 13 r., VI: v. 41], *esperar* [f. 13 v., I: v. 2], *cuydar* [f. 13 v., IV: v. 29], *muntar* [f. 13 v., IV: v. 30], *pesar* [f. 14 v., V: v. 34], *enar* [f. 14 v., V: v. 35], *valer* [f. 14 v., VI: v. 44], *ssofrir* [f. 14 v., I: v. 1], *sentir* [f. 14 v., I: v. 4], *llevar* [f. 14 v., I: v. 7], *blasmar* [f. 15 r., II: v. 14], *llenguir* [f. 15 r., III: v. 20], *portar* [f. 15 r., IV: v. 30], *trespassar* [f. 15 r., IV: v. 31], *ponir* [f. 15 r., V: v. 36], *anar* [f. 15 r., V: v. 38], *pensar* [f. 15 r., V: v. 39], *enprar* [f. 15 v., II: v. 16], *rompre* [f. 15 v., III: v. 20], *callar* [f. 16 r., V: v. 37], *florir* [f. 16 v., IV: v. 30], *hoir* [f. 17 r., III: v. 18], *pobli-car* [f. 17 r., VI: v. 43], *cobrir* [f. 18 r., I: v. 5], *consentir* [f. 18 r., III: v. 21], *benamar* [f. 18 r., III: v. 23], *maldir* [f. 19 r., V: v. 39], *aydar* [f. 19 r., VI: v. 44], *demostrar* [f. 19 v., II: v. 14], *sovenir* [f. 19 v., III: v. 19], *donar* [f. 20 r., I: v. 6], *prometre* [f. 20 v., IV: v. 30], *acostar* [f. 20 v., V: v. 36], *axir* [f. 20 v., V: v. 40], *pensar* [f. 20 v., II: v. 13], *ffer* [f. 150 v., I: v. 1], *dar* [f. 150 v., I: v. 2, II: v. 9], *traure* [f. 151 r., III: v. 22], *esser* [f. 151 r., IV: v. 27], *venir* [f. 151 v., VI: v. 43]. **Formes occitanes:** *taner* [f. 10 r., III: v. 23], *retaner* [f. 10 r., IV: v. 31], *esmendar* [f. 10 r., V: v. 34], *sauber* [f. 10 r., V: v. 35], *grezir* [f. 10 r., V: v. 36], *seubra* [f. 10 v., IV: v. 31], *guandir* [f. 11 v., V: v. 39], *far* [f. 12 r., I: v. 4], *cartaner* [f. 14 r., II: v. 14], *haymar* [f. 15 r., II: v. 15], *termanar* [f. 15 r., III: v. 22], *finar* [f. 15 r., III: v. 23], *auzir* [f. 15 r., IV: v. 28], *tener* [f. 20 r., III: v. 19].

Com a forma catalana arcaica és de notar l'infinitiu *vazer* [f. 12 v., V: v. 36] < *veser* < llat. *VIDERE* (cfr. Coromines, 1971: 318, 47 a). També, òbviament, pot tractar-se de la forma occitana, i en aquest cas és segur que ho sigui.

63. **Vocal occitana de gerundi de la conjugació en -IRE > e:** *defallen* [f. 11 v., V: v. 37], *vinent* [f. 15 r., III: v. 24], *quirent* [f. 16 v., I: v. 1].

64. **Participi:** *a) formes catalanes* *venguts* [f. 10 r., IV: v. 26], *volgut* [f. 10 r., V: v. 35], *acordat* [f. 10 v., I: v. 2], *perlat* [f. 10 v., IV: v. 27], *pessat* [f. 11 r., V: v. 34], *amatx* [f. 11 r., I: v. 8], *cansatz* [f. 11 r., II: v. 9], *abandonatz* [f. 11 r., II: v. 12], *duyt* [f. 11 v., II: v. 16], *afflaquit* [f. 11 v., III: v. 18], *jaquit* [f. 11 v., III: v. 19], *desamatx* [f. 11 v., III: v. 21], *crescutz* [f. 11 v., IV: v. 26], *desconagutz* [f. 11 v., IV: v. 32], *abatutz* [f. 11 v., V: v. 33], *abandonats* [f. 11 v., V: v. 35], *mortz* [f. 11 v., V: v. 36], *dispost* [f. 150 v., I: v. 8], *comes* [f. 150 v., II: v. 16], *sotsmes* [f. 11 v., III: v. 22; f. 150 v., III: v. 20], *offert* [f. 13 v., III: v. 20], *ssofert* [f. 14 v., I: v. 1], *rabust* [f. 150 v., III: v. 20], *vençut* [f. 151 r., IV: v. 26]; *b) formes occitanes:* *ffayt* [f. 10 v., IV: v. 26], *fayts* [f. 11 v., III: v. 20], *finats* [f. 11 v., V: v. 34].

El verb: tema de perfet

65. **Imperfet de subjuntiu:** *anas* [f. 10 v., III: v. 20], *digues* [f. 11 r., VI: v. 42; f. 17 v., V: v. 33; f. 19 v., III: v. 18], *sentis* [f. 13 r., III: v. 24], *volgues* [f. 13 r., IV: v. 25], *fes* [f. 13 v., II: v. 9; f. 13 v., IV: v. 25; f. 14 v., II: v. 11], *muntas* [f. 14 r., V: v. 40], *stignes* [f. 14 r., V: v. 40], *agues* [f. 15 r., III: v. 22], *tingues* [f. 16 r., II: v. 13], *tornas* [f. 16 v., V: v. 40], *fesen* [f. 17 v., II: v. 13], *moris* [f. 17 v., II: v. 14], *prengues* [f. 17 v., III: v. 17], *ffes* [f. 17 v., III: v. 18; f. 17 v., IV: v. 30; f. 18 r., I: v. 3; f. 18 r., I: v. 6; f. 18 r., III: v. 17], *fos* [f. 17 v., IV: v. 31], *posques* [f. 17 v., III: v. 21], *nafras* [f. 18 r., I: v. 4], *des* [f. 18 r., I: v. 7; f. 19 v., V: v. 38], *usassets* [f. 20 r., III: v. 21], *ffossen* [f. 151 r., V: v. 36].

66. **Plusquamperfet:** *Que no.m val res a mort cruzel amara* [f. 16 r., I: v. 7], *Si ja, donchs, prest, bon socors no m'enpara* [f. 16 r., I: v. 8], *que.m plaguera callar* [f. 20 v., V: v. 33].

67. **Preterit perfet sintètic:** *a) perfets febles:* *aguist* [f. 1 v., I: v. 1; f. 1 v., VI: v. 41], *consebist* [f. 1 v., IV: v. 4], *parist* [f. 1 v., II: v. 10], *guoyist* [f. 1 v., II: v. 16], *calech* [f. 1 v., IV: v. 29], *romenguist* [f. 1 v., IV: v. 30], *trobe* [f. 5 v., VI: v. 41], *egui* [f. 10 v., II: v. 15], *agui* [f. 11 v., III: v. 21; f. 12 v., V: v. 35; f. 13 v., II: v. 12; f. 17 v., III: v. 20], *prengui* [f. 12 r., IV: v. 25], *mascli* [f. 12 r., IV: v. 26], *posqui* [f. 12 v., V: v. 36; f. 12 v., I: v. 6; f. 18 r.,

I: v. 5], *trobi* [f. 12 v., I: v. 3], *serqui* [f. 12 v., I: v. 4], *pogui* [f. 13 r., V: v. 35], *trobaren* [f. 17 v., III: v. 23], *volgui* [f. 17 v., IV: v. 32], **b) perfets forts:** *vench* [f. 1 v., IV: v. 25], *t'aparech* [f. 1 v., IV: v. 28], *calech* [f. 1 v., IV: v. 29], *volch* [f. 1 v., V: v. 33; f. 1 v., V: v. 36], *fuy* [f. 13 r., II: v. 14; f. 13 v., II: v. 13; f. 16 r., II: v. 10; f. 17 v., III: v. 24], *ffuy* [f. 13 v., II: v. 10; f. 16 r., II: v. 14], *viu* [f. 14 v., V: v. 39; f. 17 r., III: v. 24; f. 20 r., II: v. 12; f. 20 r., III: v. 19], *fiu* [f. 17 v., III: v. 19; f. 18 v., IV: v. 29; f. 20 v., I: v. 7], *hoyi* [f. 20 v., V: v. 14], *fonch* [f. 17 v., III: v. 21; f. 17 v., III: v. 22; f. 18 r., I: v. 4; f. 20 r., III: v. 19; f. 150 v., II: v. 14], **c) formes occitanes:** *fech* [f. 18 v., I: v. 2].

68. **Primera i tercera persones del singular del futur simple.** **a) formes catalanes:** *aura* [f. 10 r., III: v. 23; f. 14 r., I: v. 4], *fara* [f. 10 r., V: v. 40], *tindre* [f. 11 r., V: v. 38; f. 17 r., VI: v. 42; f. 18 v., V: v. 39], *aure* [f. 11 r., I: v. 3], *dire* [f. 11 r., I: v. 4], *ffare* [f. 11 r., I: v. 6; f. 11 v., II: v. 15], *pendra* [f. 12 v., VII: v. 50; f. 14 r., I: v. 1; f. 20 v., IV: v. 27], *vendra* [f. 15 v., IV: v. 31], *falra* [f. 17 r., II: v. 9], *velra* [f. 17 r., II: v. 14], *finare* [f. 17 r., II: v. 15], *more* [f. 17 r., III: v. 21; f. 18 v., V: v. 39], *poblicare* [f. 19 v., IV: v. 26], *volre* [f. 19 v., IV: v. 32], *dolra* [f. 20 r., VII: v. 50], *pora* [f. 20 v., IV: v. 25], *sera* [f. 14 r., VI: v. 44; f. 16 r., III: v. 18; f. 150 v., I: v. 4; f. 151 r., IV: v. 26, V: v. 41], *peguera* [f. 150 v., I: v. 5], **b) formes occitanes:** *serviray* [f. 13 r., V: v. 37; f. 13 v., V: v. 33], *auray* [f. 13 v., III: v. 21; f. 15 r., III: v. 19], *faray* [f. 14 r., V: v. 37], *atendray* [f. 14 r., V: v. 38], *ffaray* [f. 15 r., III: v. 18], *pendray* [f. 16 r., V: v. 40; f. 16 r., II: v. 15; f. 18 r., I: v. 8], *tindray* [f. 17 v., V: v. 35], *fferay* [f. 18 v., IV: v. 31], *pleyra* [f. 19 r., V: v. 36], *metray* [f. 19 r., I: v. 8], *diray* [f. 19 v., II: v. 12].

69. Els adverbis

a) de temps: *apres* [f. 1 v., II: v. 14], *ans* [f. 10 v., I: v. 7; f. 13 r., V: v. 40], *abans* [f. 6 r., III: v. 23; f. 10 v., II: v. 12], *may* [f. 10 v., II: v. 15; f. 10 v., IV: v. 30], *sempre* [f. 11 r., V: v. 38], *tost* [f. 11 r., VI: v. 42; f. 13 v., I: v. 6], *ja* [f. 11 r., II: v. 11; f. 11 v., II: v. 13], *james* [f. 11 v., III: v. 21; f. 12 v., V: v. 35], *tostemps* [f. 11 v., IV: v. 25; f. 14 r., II: v. 10], *tost jorns* [f. 11 v., IV: v. 28; f. 13 r., II: v. 10], *d'uy* [f. 11 v., VI: v. 43; f. 14 v., I: v. 5], *vuy* [f. 16 v., I: v. 8], *d'uymes* [f. 20 r., VIII: v. 56], *huy* [f. 82 v., V: v. 34], *avuy* [f. 150 v., II: v. 11], *mentre* [f. 13 r., VI: v. 41], *anch* [f. 17 r., III: v. 24], *lladonchs* [f. 18 r., III: v. 18], *anapres* [f. 20 v., V: v. 39], *prest* [f. 11 v., V: v. 34; f. 13 v., II: v. 16; f. 150 v., II: v. 13; f. 151 v., VI: v. 45], *ara* [f. 17 r., VI: v. 44], *Era* [f. 151 r., V: v. 35]. Les ocurrencies aportades per Torruella mostren unes dades prou reveladores del canvi que s'esdevenia a la segona meitat del segle XV pel que fa a aquests adverbis en concret.

Per exemple, la forma *dementre* no apareix en tot el manuscrit, la qual cosa ens fa pensar que ja era sentida com a arcaica. *Ans* té 159 ocurrencies, davant les 36 de la forma composta *abans*. Probablement, la primera era més pròpia del registre col·loquial (cfr. Gimeno Betí, 1998, s.v.). *Tostemps* hi apareix 71 vegades, mentre que *sempre*⁽⁵⁾ tan sols té 2 ocurrencies. Probablement, aquesta forma adverbial era més culta i, per tant, menys usual en el codi oral. A les *Homilies d'Organyà* semànticament difereix de *tostemps*. *Nunca* ja no hi apareix, rebutjada per arcaica; contràriament, *després*, tampoc no hi té cap representant, però per massa moderna, i en el seu lloc hi ha la més general *après* (25 ocurrencies), i una variant d'aquesta *enaprès* (1). Entre *anch* (3 ocurrencies), més arcaica, i *may* (129), més moderna, Joan Berenguer de Masdovelles s'inclinava per aquesta per més usual. Respecte a la relació de dies, hi trobem les tres variants: *huy-uy* (21 en total), *vuy* (41) i *avuy-havuy* (5 en total), que indiquen la predilecció en l'etapa intermèdia -vuy- en què es trobava el canvi cap a la forma moderna *avui*. Pel que fa al matís de promptitud, hi ha: *tost* (27 ocurrencies) i *prest* (101); les formes *prompte* (avui valenciana i tortosina) i *aviat* (catalana central) no hi apareixen.

b) de lloc: *d'on* [f. 1 v., IV: v. 30], *que.y colloca* [f. 1 v., V: v. 35], *sobra* [f. 1 v., VI: v. 42], *ne* [f. 3 r., V: v. 34; f. 4 v., III: v. 21], *avant* [f. 3 v., VIII: v. 57; f. 4 r., I: v. 3], *asi* [f. 4 r., I: v. 1], *un* [f. 4 v., I: v. 5], *dalt* [f. 5 v., IV: v. 26], *bax* [f. 5 v., IV: v. 26], *alt* [f. 10 r., III: v. 20], *m'ich partesch* [f. 12 r., II: v. 13], *sus* [f. 12 r., IV: v. 30], *dins* [f. 14 r., VI: v. 43], *deffors* [f. 16 r., II: v. 10], *Al mon* [f. 17 v., III: v. 18], *enlloch* [f. 17 v., III: v. 18], *derrera* [f. 17 v., V: v. 36], *ença* [f. 18 r., III: v. 18], *abayx* [f. 19 r., V: v. 40], *jus* [f. 19 r., V: v. 40], *abaix* [f. 19 v., V: v. 34], *baix* [f. 19 v., VI: v. 43], *d'esi* [f. 17 r., II: v. 14], *detras* [f. 19 v., VI: v. 48; f. 134 r., I: v. 6], *deffora* [f. 151 r., III: v. 22].

c) de manera: *mal* [f. 1 v., II: v. 11], *com* [f. 1 v., II: v. 14; f. 150 v., I: v. 3, v. 4], *be* [f. 1 v., V: v. 37; f. 150 v., II: v. 13], *mils* [f. 3 r., IV: v. 32], *axi* [f. 10 v., III: v. 18; f. 12 r., II: v. 13], *ensemps* [f. 14 v., IV: v. 27], *millor* [f. 14 v., IV: v. 28], *caix* [f. 14 v., I: v. 3], *quaix* [f. 20 v., I: v. 4].

d) de quantitat: *pus* [f. 1 v., IV: v. 29], *meyns* [f. 1 v., II: v. 11], *poch* [f. 1 v., IV: v. 30], *mes* [f. 10 v., II: v. 12; f. 1 v., V: v. 40], *tot* [f. 150 v.,

(5) Els dos exemples de l'adverbi *sempre* que apareixen al manuscrit són clars pel que fa al valor semàntic: es tracta de l'actual i no de l'antic 'tot seguit', fet que resulta excepcional en un text medieval, segons Colón. (vide Germà Colón «'Sempre' i el problema del provençal antic 'desé' fàcilment», dins *La llengua catalana en els seus textos*, II, pp. 9-14, Curial Edicions Catalanes, Barcelona, 1978).

II: v. 10; f. 151 r., III: v. 22], *quant* [f. 150 v., II: v. 10], *grans* [f. 150 v., II: v. 14], *tots* [f. 151 r., III: v. 23], *tant* [f. 151 r., V: v. 40; f. 151 v., VI: v. 44], *molt* [f. 1 v., II: v. 15; f. 151 v., VII: v. 48].

e) d'afirmació i negació: *no vullats pas* [f. 14 v., IV: v. 25], *no* [f. 3 r., IV: v. 28; f. 5 v., I: v. 6; f. 150 v., I: v. 6], *gens* [f. 3 v., VIII: v. 63; f. 6 r., VI: v. 46], *cert* [f. 5 r., I: v. 3; f. 5 v., II: v. 10], *ni* [f. 15 v., II: v. 14], *en* [f. 15 v., II: v. 15].

70. Les preposicions

a) febles: *per* [f. 10 r., V: v. 40; f. 150 v., I: v.], *a* [f. 10 r., III: v. 18; f. 150 v., I: v. 1], *de* [f. 10 r., III: v. 22; f. 150 v., I: v. 2], *en* [f. 10 r., III: v. 20; f. 150 v., I: v. 6], *ab* [f. 10 r., VI: v. 43; f. 150 v., II: v.], *amb* [f. 34 r., III: v. 21; f. 35 r., III: v. 17]. La variant moderna *amb* ja apareix 10 vegades en aquest text. La distribució de les dues formes es correspon de la següent manera per autors: 4 ocurrences de Joan Berenguer de Masdovelles, front a 6 del seu oncle Guillem de Masdovelles. La forma etimològica hi té 490 ocurrences (cfr. Torruella, 1996: 45).

b) apostrofació de preposicions febles: *d'ecort* [f. 151 r., V: v. 35],

c) fortes: *entre* [f. 1 v., V: v. 37], *seguons* [f. 4 v., III: v. 22; f. 150 v., I: v. 7], *ffins* [f. 4 r., I: v. 1; f. 150 v., II: v. 11], *sobra* [f. 4 v., IV: v. 26], *contre* [f. 150 v., III: v. 19], *sens* [f. 5 v., VI: v. 43; f. 151 r., IV: v. 26], *sus* [f. 14 r., V: v. 40], *senes* [f. 20 v., II: v. 12], *ve[r]s* [f. 151 r., IV: v. 30], *tro* [f. 131 v., IV: v. 30]. Respecte a la relació entre *tro* i *fins* no pot ésser més significativa: 7 casos front a 58, respectivament (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica). Pel que fa a **sine** > *sens*, cal dir que hi és recollida 128 vegades, front a la variant *senes* (4 ocurrences) i 3 de la moderna *sense* (cfr. Torruella, 1996: llista alfabètica).

d) Preposicions occitanes: *vas* [f. 10 v., I: v. 8; f. 10 v., VII: v. 52; f. 13 r., II: v. 14; f. 13 r., IV: v. 29; f. 13 v., IV: v. 26; f. 19 v., II: v. 15; f. 19 v., IV: v. 27; f. 20 v., II: v. 11; f. 20 v., V: v. 37].

71. Les conjuncions

a) copulatives: *e* [f. 10 r., III: v. 20; f. 150 v., I: v. 2], *ne* [f. 1 v., II: v. 11; f. 3 r., II: v. 16], *ni* [f. 12 v., VI: v. 45; f. 22 r., III: v. 14].

b) adversatives: *mas* [f. 2 v., IV: v. 86; f. 151 r., III: v. 22], *pero* [f. 11 r., V: v. 38], *pro* < [però] [f. 12 r., I: v. 8; f. 12 v., VI: v. 47], *ans* [f. 10 v., I: v. 7; f. 13 r., V: v. 37], *sino* [f. 3 r., III: v. 18].

c) consecutives: *donchs* [f. 2 r., I: v. 19; f. 2 r., II: v. 44], *donques* [f. 15 v., II: v. 13; f. 19 r., VI: v. 42], *si* [f. 13 r., V: v. 33; f. 13 v., II: v. 9].

SINTAXI

72. Considero especialment destacable aquest aspecte de la llengua que, val a dir, ha estat molt negligit pels nostres filòlegs. Generalment, i llevat d'alguns casos de darrera hora, hom ha estudiat els texts antics només des de la perspectiva ortogràfica, fonètica, morfològica i lèxica. Ara i ací, només esmentaré uns quants exemples sintàctics, a l'espera de poder analitzar amb més profunditat aquest aspecte de la llengua en un futur no gaire llunyà.

a) Substantivació de l'infinitiu: *Plazer tan gran troben en l'escoltar* [f. 10 r., IV: v. 27], *Que.u lexen tot, solas e lo dormir* [f. 10 r., IV: v. 28], *Car mon voler* [f. 10 v., III: v. 20], *no.m sap greu lo partir* [f. 18 v., IV: v. 37], *Deu li dera, per son entendre vil* [f. 151 r., IV: v. 31].

b) Combinació de pronoms: *En me dolor, algun patit remey, / E, ssi lo.y trop, ni nulls me pot valer* [f. 15 v., II: v. 14], *Car ges no pusch pensar qu'ella.m desceba, / Que fama tal no la.y hoyi ffer may* [f. 20 v., II: v. 14].

c) Pleonasme amb l'antecedent d'una oració relativa: *En vostra ma tenits pes he balança, en la que se podets pesar a mi* [f. 14 v., V: v. 34].

d) Verb auxiliar + gerundi (anar + gerundi). Exemples en català: *vaig recordan* [f. 11 r., V: v. 33], *va pessan* [f. 11 r., II: v. 10], *van may defallen* [f. 11 v., V: v. 37], *vaig axi morin* [f. 15 v., IV: v. 25], Exemples en occità: *vau llenguin* [f. 11 r., II: v. 9], *vau er morin* [f. 11 r., II: v. 12], *vau er cansatz* [f. 12 v., I: v. 7], *vau ers duptan* [f. 15 v., V: v. 33], *vau cridant* [f. 16 v., III: v. 22].

e) Verb auxiliar amb ésser + participi passat: *eser venguts* [f. 10 r., IV: v. 26], *s'es avensada* [f. 10 v., II: v. 13], *sots amada* [f. 10 v., II: v. 14], *son afflaquit* [f. 11 v., III: v. 18], *suy desamatx* [f. 11 v., III: v. 21], *aser vençutz* [f. 11 v., IV: v. 31], *suy abatutz* [f. 11 v., V: v. 33], *seran mos jorns finats* [f. 11 v., V: v. 34], *suy perdutz* [f. 11 v., VI: v. 43], *suy agreujatz* [f. 13 r., III: v. 17], *la porta fonch tancada* [f. 13 r., III: v. 20], *suy casutz en deffauta* [f. 13 r., V: v. 33], *fuy nafrat* [f. 13 v., II: v. 13], *no suy confus* [f. 14 r., VI: v. 41], *suy ben volguts e-z amatx* [f. 14 r., VI: v. 42], *com l'arma no.s partida* [f. 14 r., III: v. 20], *Car per cert he que scut ferm ho greu lança / Aser podets de mi, vostre catiu* [f. 14 v., V: v. 37-38], *suy sotsmes* [f. 15 v., V: v. 33], *suy ers en ssi fort punt vengutz* [f. 16 v., III: v. 21], *ssuy perdutz* [f. 16 v., III: v. 22], *suy gitats del consistori* [f. 16 v., III: v. 24], *es guarnits* [f. 16 v., IV: v. 27], *asent yeu desamat* [f. 17 v., II: v. 11], *fuy conques* [f. 17 v., III: v. 24], *e lo temps es vengut* [f. 19 v., IV: v. 25], *sso estat mentidor* [f. 20 r., II: v. 9], *fora peguat* [f. 20 r., III: v. 20], *suy vengutz a trebucança* [f. 20 v., I: v. 8].

f) Verb ésser + adjectiu: *es sencer* [f. 10 r., VI: v. 41], *suy er llas* [f. 11 v., IV: v. 27], *suy contens* [f. 11 v., IV: v. 31], *suy mortz* [f. 11 v., V: v. 36], *suy certs* [f. 12 r., II: v. 16], *suy abundos de greus dolors* [f. 12 r., III: v. 21], *suy corals* [f. 13 r., II: v. 15], *qu'ets, amos juys, la plus gaya* [f. 13 v., IV: v. 31], *es junt* [f. 14 r., I: v. 3], *ssuy trists* [f. 16 r., I: v. 6], *Naffrats fuy yeu* [f. 16 r., II: v. 10], *aser comuna* [f. 19 r., VI: v. 44], *es grans* [f. 20 r., III: v. 24], *suy quaix mortz* [f. 20 v., I: v. 4].

g) Verb estar + participi: *cove dins estar / En lloch sacret sotsmes, tenquat, enclus* [f. 15 v., I: v. 5-6], *hestich pres* [f. 16 r., VI: v. 42].

h) Verb estar + adjectiu: *estant pensiu* [f. 15 v., II: v. 10], *estar me fan lluy* [f. 15 v., III: v. 18], *Estich tot mut* [f. 16 r., V: v. 39], *estar jus* [f. 20 r., I: v. 4].

g) Perífrasis d'obligació: *Mas per tot ço, certes, no dech cuydar / Que dega may en tal alt lloch muntar* [f. 13 v., IV: v. 29-30], *Mas vuy sper, sertes, lo bon acuyll / Qu'aver yeu dech de vostra senyoria* [f. 14 r., III: v. 23-24], *lo dan qui.m deu seguir* [f. 18 r., III: v. 22], *lo jorn que no dech dir* [f. 19 v., III: v. 18].

GLOSSARI

73. **Formes occitanes:** *Atendray* [f. 14 r., V: v. 38], *auray* [f. 13 v., III: v. 21], *auta* [f. 13 r., V: v. 36; f. 13 v., III: v. 23], *ay* [f. 10 v., I: v. 6], *ayço* [f. 13 r., V: v. 34], *aymia* [f. 10 v., I: v. 2], *benanança* [f. 14 v., IV: v. 32], *bey-san* [f. 14 r., I: v. 6], *bos* [f. 14 r., V: v. 39], *bruyl* [f. 11 r., V: v. 39], *camgan* [f. 10 v., III: v. 20], *cartaner* [f. 14 r., II: v. 14], *cazuts* [f. 13 r., V: v. 33], *cli* [f. 12 v., I: v. 7], *colta* [f. 14 r., VI: v. 43], *crusel* [f. 10 v., IV: v. 32; f. 12 r., IV: v. 29; f. 13 v., III: v. 18], *cuy* [f. 10 v., IV: v. 25], *defauta* [f. 13 v., III: v. 24], *deffuy* [f. 11 v., V: v. 40], *d'er'anan* [f. 13 v., I: v. 3], *Dieu* [f. 10 r., V: v. 35; f. 10 v., IV: v. 25; f. 150 v., II: v. 10], *Dieus* [f. 12 v., VII: v. 52], *dizent* [f. 10 v., IV: v. 28], *dizeu* [f. 10 r., IV: v. 30], *dreyt* [f. 14 r., II: v. 12], *duyll* [f. 10 v., I: v. 8; f. 14 r., III: v. 22], *er* [f. 10 r., VI: v. 43; f. 11 v., IV: v. 27; f. 11 v., VI: v. 42; f. 12 v., V: v. 37], *eres* [f. 10 v., I: v. 4; f. 11 r., V: v. 37; f. 13 r., II: v. 12; f. 13 r., V: v. 39; f. 14 v., IV: v. 31], *esmatginan* [f. 11 r., V: v. 36], *esmentar* [f. 10 r., V: v. 34], *faray* [f. 14 r., V: v. 37], *fasent* [f. 12 r., I: v. 2], *far* [f. 12 r., I: v. 4; f. 14 v., IV: v. 31], *fatxa* [f. 14 r., II: v. 12], *fatx* [f. 14 r., V: v. 38], *faunia* [f. 12 v., I: v. 1], *fay* [f. 11 v., V: v. 40; f. 11 v., VI: v. 41; f. 12 r., III: v. 18; f. 11 v., IV: v. 27; f. 13 v., III: v. 24], *fayt* [f. 13 r., IV: v. 30], *fayts* [f. 10 r., IV: v. 30; f. 10 r., V: v. 36; f. 11 v., III: v. 20; f. 14 r., I: v. 3], *ffayt* [f. 10 v., IV: v. 26], *Ffazent* [f. 13 v., V: v. 35], *fentamen* [f. 13 v., IV: v. 25], *fezent* [f. 13 r., IV: v. 26], *fin* [f. 14 v.,

IV: v. 32], *fir* [f. 12 v., VII: v. 49], *fis* [f. 13 r., II: v. 14], *flechs* [f. 14 r., I: v. 6], *fuscha* [f. 13 r., V: v. 40], *gaya* [f. 13 v., IV: v. 31], *gauig* [f. 14 v., IV: v. 32], *grazida* [f. 14 r., III: v. 17], *ges* [f. 10 v., I: v. 8; f. 10 v., IV: v. 29; f. 12 r., I: v. 4; f. 12 v., V: v. 40; f. 12 v., VI: v. 43; [f. 13 r., II: v. 13; f. 13 r., II: v. 14; f. 13 r., II: v. 16; f. 13 r., III: v. 23; f. 13 r., IV: v. 32; f. 13 r., V: v. 34; f. 13 v., II: v. 12; f. 14 r., II: v. 9], *grezir* [f. 10 r., V: v. 36], *guandimen* [f. 13 v., II: v. 12], *guandir* [f. 11 v., V: v. 39], *ieu* [f. 12 r., II: v. 16; f. 12 v., V: v. 37; f. 14 r., I: v. 5; f. 14 r., I: v. 8], *joys* [f. 11 r., V: v. 35], *l'autrier* [f. 10 v., II: v. 9], *le just* [f. 10 r., VI: v. 42], *leys* [f. 11 v., III: v. 19; f. 11 v., V: v. 40; f. 12 r., II: v. 12; f. 13 v., V: v. 36], *li lausinger* [f. 12 r., IV: v. 28], *li lausinges* [f. 10 v., IV: v. 25], *li temps* [f. 14 r., II: v. 9], *marrimen* [f. 13 v., I: v. 4], *mascli* [f. 12 r., IV: v. 26], *matz* [f. 11 r., I: v. 7; f. 11 v., V: v. 38; f. 14 r., VI: v. 41], *mays* [f. 12 r., I: v. 6; f. 13 v., V: v. 33], *mey* [f. 10 v., III: v. 21], *mi-doncs* [f. 11 v., VI: v. 41; f. 12 r., II: v. 10], *nuyt* [f. 10 v., IV: v. 27], *pauch* [f. 11 r., V: v. 36; f. 13 r., IV: v. 30], *penser* [f. 13 v., IV: v. 32], *platz* [f. 12 r., II: v. 12; f. 14 r., V: v. 37], *plazer* [f. 10 r., IV: v. 27], *pleyra* [f. 10 v., III: v. 17], *presavets* [f. 13 r., IV: v. 27], *pretz* [f. 11 v., V: v. 37], *rayzo* [f. 10 r., III: v. 21], *retaner* [f. 10 r., IV: v. 31], *reyzos* [f. 13 r., III: v. 18], *s'esmaya* [f. 13 v., IV: v. 32], *satxa* [f. 14 r., I: v. 8], *sauber* [f. 10 r., V: v. 35; f. 12 r., III: v. 24], *say* [f. 10 r., VI: v. 43; f. 10 v., I: v. 3; f. 10 v., III: v. 22; f. 10 v., IV: v. 27; f. 12 v., V: v. 40; f. 14 v., IV: v. 30], *serviray* [f. 13 r., V: v. 37; f. 13 v., V: v. 33], *seubra* [f. 10 v., IV: v. 31], *sintens* [f. 11 v., V: v. 33], *ssofrany* [f. 13 v., I: v. 6], *sovengue* [f. 11 r., VI: v. 41], *suy* [f. 11 r., I: v. 2; f. 11 v., III: v. 21; f. 11 v., IV: v. 27; f. 11 v., IV: v. 31; f. 11 v., V: v. 33; f. 11 v., V: v. 36; f. 11 v., V: v. 39; f. 11 v., VI: v. 43; f. 12 r., II: v. 16; f. 12 r., III: v. 19; f. 12 r., III: v. 21; f. 13 r., II: v. 15; f. 13 r., III: v. 17; f. 13 r., V: v. 33; f. 14 r., VI: v. 41; f. 14 r., VI: v. 42; f. 14 r., I: v. 2], *taner* [f. 10 r., III: v. 23], *tritxaria* [f. 10 v., IV: v. 26], *vas* [f. 10 v., I: v. 8; f. 12 v., VII: v. 52; f. 13 r., IV: v. 29; f. 13 v., IV: v. 26], *vazen* [f. 10 r., III: v. 21], *vazets* [f. 10 r., VI: v. 44], *vey* [f. 10 r., III: v. 17; f. 10 r., III: v. 19; f. 10 r., V: v. 34; f. 10 v., I: v. 1; f. 10 v., I: v. 5; f. 11 r., V: v. 37; f. 11 r., II: v. 9; f. 11 r., II: v. 12; f. 11 v., III: v. 17; f. 11 v., VI: v. 42; f. 12 r., I: v. 5; f. 12 r., III: v. 22; f. 12 r., III: v. 23; f. 13 v., IV: v. 32], *veyrets* [f. 10 r., IV: v. 25], *virasets* [f. 10 v., II: v. 16], *volpey* [f. 11 v., III: v. 23], *yeu* [f. 10 r., VI: v. 43; f. 10 v., III: v. 20; f. 11 r., I: v. 7; f. 11 v., III: v. 24; f. 11 v., V: v. 33; f. 12 r., I: v. 4; f. 12 v., VI: v. 43; f. 12 v., VII: v. 49; f. 12 v., I: v. 6; f. 13 r., II: v. 14; f. 13 r., III: v. 20; f. 13 r., IV: v. 31; f. 13 v., II: v. 16; f. 13 v., III: v. 21; f. 14 r., III: v. 24].

Amb aquests exemples n'hi ha prou per poder afirmar que l'ús de l'occità en l'obra de Joan Berenguer de Masdovelles no passa d'ésser

purament mecànic i repetitiu, i generalment es concreta, en la morfologia, a unes quantes formes verbals, com ara la primera persona del singular del present d'indicatiu. Aquest fenomen ja ha estat descrit en uns altres poetes catalans del segle XV com, posem per cas, el valencià Jordi de Sant Jordi o el català Andreu Febrer. Ens trobem, doncs, com apuntava Martí de Riquer, dins «el procés simultani de catalanització i de desprovençalització del vehicle lingüístic emprat en la poesia» (*cfr*, Martí de Riquer, 1951: 140). No és aquest el moment de treure'n el percentage, segons recomanava Martí de Riquer ja fa anys (*vide* Riquer, 1951: 144-145), perquè això depassaria amb molt l'abast d'aquest treball. Però amb els exemples que han aparegut al llarg de tot l'article ja ens podem fer una idea del que acabo de dir. Deixo per a més endavant, doncs, l'estudi del lèxic català-occità d'aquest *Cançoner*.

74. **Variants fonètiques catalanes:** *jonols* [f. 14 r., I: v. 6], *jonolls* [f. 16 v., I: v. 6], *mos vulls falsos* [f. 17 r., IV: v. 25], *mos vuylls malvats* [f. 17 v., III: v. 22], *mos vulls malvats* [f. 91 r., IV: v. 26], *e le guay vuyll* [f. 18 v., I: v. 6], *lo cor e.l malvat vuyll* [f. 19 r., III: v. 21], *e.l cor e.ls vulls* [f. 86 r., IV: v. 29], *mos vulls e.l cor* [f. 86 v., VII: v. 48], *axublidar* [f. 82 v., V: v. 36], *disig* [f. 84 r., III: v. 18], *axucutar* [f. 85 v., III: v. 19; f. 88 r., I: v. 8], *pazor* [f. 15 v., IV: v. 29], *los vulls tinent* [f. 88 r., III: v. 17], *mos vulls* [f. 88 v., IV: v. 26; f. 90 v., II: v. 9; f. 91 r., V: v. 35; f. 136 v., IV: v. 27], *podie.ls vulls* [f. 90 v., III: v. 14], *trempança* [f. 136 r., III: v. 20].

75. **Lèxic singular:** L'estudi del lèxic català del *Cançoner dels Masdovelles*, o bé el de la comparació amb l'occità, freturaria d'una extensió molt considerable, per la qual cosa el deixo per a una altra ocasió -tal com afirmava suara-, tanmateix no me'n puc substreure i en proposo aquesta petitíssima mostra:

Groch: a [f. 13 r., III: v. 23], hi ha una frase feta molt singular: «*no tinch ten groch lo bech*», formada sobre «tenir (algú) el bec groc». Unes altres referències al color groc hi són consignades als versos «*Me feu cançat, groch he marrit anar*» [f. 15 r., V: v. 38], a «*Pensant com ffolls, ab faç grogua guastada*» [f. 19 r., IV: v. 32], a «*En loch secret, dient-ho del pech groch*» [f. 31 v., VI: v. 44] i a *Trobat m'avets que-z ay ben groch lo bech* [f. 71 r., I: v. 3]. Els quatre primers exemples corresponen a Joan Berenguer de Masdovelles i el darrer, al seu oncle Guillem. A l'Edat Mitjana, el color groc era considerat negatiu, generalment d'innocent o de pec; ja apareix, per exemple, a Eiximenis («Lo terç del crestià: «*no us faç grat ne gràcies de res que fet m'ajats, car havets lo bech groch e sots un gran bès-*

tia» (f. 151 v.; citat per Balari, s.v. bech)⁽⁶⁾. L'Alcover-Moll recull tres locucions que fan referència al color groc: a) *esser del bec groc*, b) *tenir el groc del bec*, c) *no haver-li caigut el groc del bec*: «esser molt innocent o mancat d'experiència» (DCVB, II: 401), i les situa geogràficament a Barcelona. És clar el significat d'aquestes locucions: a la base del bec dels moixons de niu, a cada part, hi apareix una espècie d'excrecència de color groc que desapareix en esdevenir adults. La relació que s'estableix entre moixó jove i inexpert (amb el groc del bec), per una part, i home pec o innocent, per l'altra, és, molt probablement, la que explicaria els exemples que apareixen en el manuscrit del Masdovelles.

Un aspecte del lèxic que cal destacar en el *Cançoner dels Masdovelles* és l'aparició de moltes locucions i frases fetes. Exemples:

«*Avets pensat tenir com un mussol*», probablement formant part d'una frase feta «tenir (a algú) com un mussol» [f. 19 v., VI: v. 45]. Aquest mateix exemple és enregistrat per l'Alcover-Moll (cfr. DCVB, VII: 677) amb el significat de «beneïtot, curt d'enteniment». No és recollit pel DECLC.

«*Ffins qu'ieu hoga tocar l'esquella*» [f. 22 v., V: v. 30], «tocar l'esquella», en el sentit de donar avís d'un succés, o bé d'un toc d'alarma, etc. (cfr. DCVB, V: 465).

«*Mils que no fan aquells a qui dau brescha*» [f. 28 v., II: v. 16], que forma la locució «dar bresca». No és enregistrada ni pel DCVB, ni tampoc pel DECLC.

«*E del que.m ffes fare poblich encant*» [f. 28 v., V: v. 35], segons la locució «fer encant», amb el significat de 'venda'. Aquesta frase ja apareix en texts com ara la *Crònica* de Jaume I, la *Crònica* de R. Muntaner, els *Sermons* de Sant Vicent Ferrer, etc. (cfr. DCVB, IV: 841; DECLC, VI: 897). Pel que fa a l'etimologia l'Alcover-Moll afirma que prové del francès *encan*, mat.sign. Coromines s'inclina més aviat per un mot genuí de la llengua per tal com apareix ja al segle XIII.

«*An aquest tal, no.xire de compas*» [f. 31 r., IV: v. 32], que formaria la locució «eixir de compàs». No és enregistrada pel DCVB.

«*Que si, fazen per mi, perdiets ssuch*» [f. 33 v., IV: v. 40], «perdre suc». No és enregistrat pel DCVB.

(6) Dec aquesta informació a l'amabilitat de Germà Colón. A propòsit del francès *bec jaune*, cfr. FEW, I, 1928, pàg. 308^a, s.v. **beccus**.

«*Mots ten homils, que'l cor dur com carrascha*» [f. 35 r., V: v. 39], que forma la frase feta «tenir el cor dur com una carrasca». L'Alcover-Moll registra una locució que s'hi assembla molt: «tenir el cap més dur que una carrasca» en el sentit de 'ser molt cap-clos', pròpia de Borriana (DCVB, II: 1052). Cal observar que el substantiu *carrasca* només és recollit per aquest diccionari al dialecte occidental de la llengua catalana.

«*Donchs, ¿a què dius fas montar a bonesa...?* [f. 47 v., XIII: v. 101], segons la locució «muntar a bonesa». No és registrat pel DCVB.

«*En ssofrir pus, ans cove fassa.l salt*» [f. 52 v., V: v. 34], «fer el salt». Aquesta locució és recollida per l'Alcover-Moll sota la forma «fer el salt a algú»: defraudar-lo no compareixent a la cita donada, no complint el compromís contret, i sobretot sotsposant-lo a un altre enganyosament» amb una cita literària de Josep Maria de Sagarra (*vide* DCVB, IX: 700). Joan Berenguer de Masdovelles dóna a aquesta locució el significat de «estar defraudat» per la negativa a la sol·licitud amorosa de la dama.

«*Aver deus tu, per qui navech a l'orça*» [f. 54 r., II: v. 10], d'acord amb la frase «navegar a l'orsa». La locució més pròpia, segons l'Alcover-Moll seria *anar a l'orsa* (*vide* l'exemple de més vall), però la que apareix ací deu tenir el mateix significat: «navegar amb el vent de proa; anar amb gran inclinació, a la torta, per l'acció del vent contrari» (DCVB, VIII: 61), símil ací, doncs, de decepció amorosa.

«*Fforem tornats, he no pessar la ralha / Del brando ffi d'on vezie mon deu*» [f. 58 v., V: v. 41-42], «passar la ratlla». Locució que no figura a l'Alcover-Moll.

«*E no penseu que sia tan badoch*» [f. 68 v., II: v. 11], segons la locució «ser un badoc». La locució no és registrada per l'Alcover-Moll, però hi ha una cita d'Ausiàs March en aquest diccionari que la recull (DCVB, II: 204). Per una altra banda és molt viva en els parlars valencians.

«*Sinch sens florins me costa la bugada*» [f. 70 v., IV: v. 29], segons la locució «costar una cosa com la bugada». Aquesta locució no apareix al DCVB.

«*E.m ffeu tostemps, ab mal, anar a l'orça*» [f. 86 r., III: v. 19], segons la frase «anar a l'orsa» (*cfr.* més amunt).

«*Sia de vil ho de bona semença*» [f. 87 v., IV: v. 28], segons la frase feta «ésser de bona semença». No apareix al DCVB.

«*Abans sovint ix fora de raho*» [f. 111 v., II: v. 11], segons la frase «eixir fora de raó». No apareix al DCVB.

«*Ab mortals colps; no.y dona gens un jong*» [f. 137 r., II: v. 15], d'acord amb la frase «no donar un jonc». No apareix al DCVB com a locució però hi ha una cita d'un document de 1252 en què sí que hi és: «No donen leuda...cabasses, en palmeynes, ni jonchs, ne moles» (DCVB, VI: 764).

«*E, si no.u fa, tots vindran a ruina*» [f. 148 r., IV: v. 32], la locució és «venir a ruïna». No apareix al DCVB.

«*E pens be prest aureu a Barçalona, / cap de grans mals, qui algun temps fonch bona*», [f. 150 v., II: v. 13-14], segons la frase «Barcelona és bona». Citat per l'Alcover-Moll dins la conegudíssima locució viva a tot el territori de la llengua «Barcelona és bona, si la bossa sona» (DCVB, II: 297).

Universitat Jaume I.
Castelló de la Plana.

Lluís GIMENO BETÍ

Bibliografia

- Alcover, Antoni M. & Francesc de B. Moll (1975) *Diccionari català-valencià-balear*, 10 volums. Palma de Mallorca. Segona edició, corregida i posada al dia. [= DCVB].
- Alibèrt, Loïs (1976) *Gramatica occitana. Segon los parlars lengadocians*. Segonda edicion. Centre d'Estudis Occitans. Montpelhièr.
- Alibèrt, Loïs (1977) *Dictionnaire occitan-français d'après les parlers languedociens*. Reimpressió de la primera edició, 1966. Institut d'Études Occitanes. Toulouse.
- Anglade, Joseph (1977) *Grammaire de l'ancien provençal ou ancienne langue d'oc*. Phonétique & Morphologie. Paris Éditions Klincksiek (reimpressió de l'edició de 1921).
- Aramon i Serra, Ramon (ed.) (1938) *Cançoners dels Masdovelles* (Manuscrit n° 11 de la Biblioteca de Catalunya). Cançoners catalans, I. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona.
- Badia i Margarit, Antoni M. (1981) *Gramàtica històrica catalana*. Tres i Quatre, Biblioteca d'Estudis i Investigacions, 4. València.
- Bastardas, Joan (1977) «El català pre-literari», *Actes del Quart Col.loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Basilea, 22-27 de març de 1976. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, pp. 37-64.
- Coromines, Joan (1971) *Lleures i converses d'un filòleg*. «Col.lecció el Pi de les Tres branques, II i III», Club Editor. Barcelona.
- Coromines, Joan (1976) «El parlar de Cardós i Vall Ferrera», dins *Entre dos llenguatges (segon volum)*, Biblioteca de cultura catalana, 20, Curial edicions catalanes. Barcelona.

- Coromines, Joan (1980-1991) *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, IX volums. Curial edicions catalanes- Caixa de Pensions «La Caixa». Barcelona [= DECLC].
- Duarte i Montserrat, Carles & Alsina i Keith, Àlex (1984) *Gramàtica històrica del català, I*. Curial, edicions catalanes. Barcelona.
- Fernández Campo, Francisco (1994) «Interferencias lingüísticas occitano-catalanas en la poesía trovadoresca catalana de los siglos XIV y XV», en R. Cierbide - E. Ramos, *Actes du IVe Congrès International de l'Association Internationale d'Études Occitanes*, Vitoria-Gasteiz, 22-28 agost 1993, Vitoria, Universidad del País Vasco, vol. I, 94-99.
- Gimeno Betí, Lluís (1994) *Estudi lingüístic dels parlars de les comarques del nord de Castelló*. Col·lecció Filologia, I. Societat Castellonenca de Cultura. Castelló de la Plana.
- Gimeno Betí, Lluís (1998) *De lexicografia valenciana. Estudi del Vocabulari del Maestrat de Joaquim Garcia Girona*. Col·lecció «Sanchis Guarner», n° 44. Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana/Publicacions de l'Abadia de Montserrat. València-Barcelona.
- Grandgent, C. H. (1907) *Introduction to Vulgar Latin*. Traduïda i anotada per F. de B. Moll *Introducción al latín vulgar*, Publicaciones de la Revista de Filología Española, núm. IX, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Madrid, 1970, 4ª edició (les cites són de la traducció espanyola, 4ª edició, 1970).
- Lausberg, Heinrich (1963) *Romanische Sprachwissenschaft*. Traducció espanyola de J. Pérez Riesgo y E. Pascual Rodríguez *Lingüística románica*, I, Biblioteca Románica Hispánica, Manuales, III, Gredos, Madrid, 1970 (les cites són de la traducció espanyola de 1970).
- Meyer-Lübke, Wilhelm (1974) *Grammaire des langues romanes*, I. Phonétique. Traduite par Eugène Rabiet. Réimpression de l'édition de Paris, 1890-1906. Slatkine reprints (Genève)-Laffite reprints (Marseille).
- Moll, Francisco de B. (1952) *Gramàtica històrica catalana*. Biblioteca Románica Hispánica, Manuales, 5. Editorial Gredos. Madrid.
- Rabellà i Ribas, Joan Anton (1998) *Un matrimoni desavingut i un gat metzinat. Procés criminal barceloní del segle XIV*. Textos i Estudis de Cultura Catalana, 63. Curial Edicions Catalanes-Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Barcelona.
- Riquer, Martí de (1951) *Andreu Febrer. Poesies*. «Els Nostres Clàssics», col·lecció A, volum 68. Editorial Barcino. Barcelona.
- Riquer, Martí de (1964) *Història de la literatura catalana*, III volums. Ariel. Barcelona.
- Segarra, Mila (1985) *Història de la normativa catalana*, Biblioteca Universitària, 2. Enciclopèdia Catalana. Barcelona.
- Torruella, Joan (editor) (1996) *Materials de l'Arxiu Informatitzat de Textos Catalans Medievals. Els Cançoners Catalanes-Concordances Vol. 10. Cançoners dels Masdovelles. Barcelona, Biblioteca de Catalunya, ms. 11*. Fundació «La Caixa» - Seminari de Filologia i informàtica. Universitat Autònoma de Barcelona. Bellaterra.

